

SIIPIRIKKO 4/94

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Jukka Matero Matarakatu 15, 80130 Joensuu

Varapuheenjohtaja: Hannu Huuskonen Kaislarannantie 1 D 14, 80140 Joensuu, puh 803995

Sihteeri: Jarno Sormunen Hyttitie 6 B 8, 80170 Joensuu, puh 896285

Rahastonhoitaja: Olli Virmajoki Huhtilammentie 401 82180 Huhtilampi puh 792418

Suojeluvastaava Petri Hottola Puronsuunkatu 4 A 1, 80160 Joensuu, puh 821728

Muut hallituksen jäsenet:

Harri Koskinen Noljakantie 86 B 15, 80140 Joensuu, puh 803022 Kimmo Koskela Asikaisentie 1, 80260 Joensuu puh 33397
Petri Palviainen Vilpolantie 5, 80130 Joensuu, puh 229805

Lehden toimituskunta: Harri Kontkanen Koulukatu 27 A 6, 80100 Joensuu, puh 120376 (vastaava toimittaja), Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6 80160 Joensuu puh 821482

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jaetaan jäsenille jäsenmaksua vastaan. Jäsenmaksun suuruus v.1994 on 60 mk (opiskelijat 45 mk, perhejäsenmaksu 15 mk). Siipirikon tilausmaksu v.1994 60 mk. Irtonumerot vuosikertaan 1981 asti 4 mk (juhlanumero 15 mk), vuosikerrat 1982- 5 mk + postikulut.

Yhdistyksen tili: SYP Joensuu 201620 - 337216/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu. (Muut kuin jäsenmaksut osoitetaan tälle tilille; esim. maksut irtonumeroista yms.)

Jäsenmaksutili: PSP KO 2095 806/Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto r.y./PL 17 (Vesitorni) 18101 Heinola.

Kansi **Turkinkyhky** - Mauri Leivo.

SISÄLLYSLUETTELO

Syysmuutto 1993 Pohjois-Karjalassa: Harri Kontkanen, Jarno Sormunen, Ari Parviainen ja Markku Halonen	3
Lauri Karttunen (1927-1994) In memoriam: Kauko Rouhiainen	18
Harvinaisuudet 1993 Pohjois-Karjalassa: Mauri Leivo	19
Tiedonantoja, Pikkusirkku pesivänä Joensuussa: Harri Kontkanen	31
Ilmoituksia	32

SYYSMUUTTO 1993 POHJOIS-KARJALASSA

Syysy -93 jää päällimmäisenä mieleen erityisesti hyvänä kahlaajasyksynä ja 8.10. tapahtuneen voimakkaan arktisten vesilintujen ryntäyksen johdosta. Koko syksy oli normaalia kylmempi. Jo 14.9. talvi yritti tulla etenkin Joensuun seudulle, missä satoi yli 10cm lunta. 8.10. alkanut kylmänpurkaus muutti maisemat jo varsin talvisiksi ja samalla hävisivät kylmänarimmat linnut etelämmäksi. Tämän katsauksen tekemisestä vastasivat seuraavat henkilöt: Harri Kontkanen (päämuutto), Jarno Sormunen (pedot), Ari Parviainen (isot linnut ja arktika) sekä Markku Halonen (vaelluslinnut). Havaintojen ilmoitusaktiivisuus oli kiitettävä. Juuan Lintuharrastajat ry:n havainnot kokosi Hannu Lehtoranta ja Lieksan havainnot Esko Lappi! Jälleen kerran kiitos heille ja muille havaintonsa ilmottaneille. Vielä kaino pyyntö: 'Lähetäkää vuoden -94 havainnot ajoissa (=kiireesti), jotta katsusten aikataulu saataisiin jotakuinkin normaalksi'.

Havainnotjat: Juuan Lintuharrastajat ry: Jari Halonen, Hannu Lehtoranta = HL ja Juha Ovaskainen - Lieksa: Ari Kokkonen, Sami Korhonen = SK, Esko Lappi = EL, Keijo Nuutinen = KN ja Pasi Parkkinen - Markku Halonen = MH, Petri Hottola = PH, Aimo Jukkara = AJ, Hannu Kivivuori = HKi, Harri Kontkanen = HK, Harri Kämäräinen, Ari Latja = AL, Veikko Makkonen = VM, Jukka Matero = JMa, Juha Miettinen = JM, Pertti Mähönen = PM, Toni Nevalainen = TN, Petri Palviainen = PP, Ari Parviainen = AP, Hannu Piironen = HP, Matti Piironen = MP, Heikki Pönnkä = HP, Jouko Räsänen = JR, Andreas Siivonen = AS, Jarno Sormunen, Veli-Matti Sorvari = VMS, Jouko Tiussa = JT, Pertti Tolvanen = PT, Vesa Jouhki = VJ, Antti Vänskä = AV ja Pentti Zetterberg = PZ.

Lyhenteet: m = muuttava, esim 456/9a m = 456 muuttavaa yhdeksässä parvessa, ↑ = paikallinen lintu nousi muuttolle, ↓ = muuttava lintu laskeutui paikalliseksi, ↓↑ = muuttavat linnut pyörähtivät hetkeksi alas, mutta jatkoivat pian matkaansa, p = paikallinen, jp = juhlapukuinen, ad = vanha lintu, juv = nuori lintu (kuluvana vuonna syntynyt), ä = ääntelevä, 2/1 = 2 koirasta ja 1 naaras

Taulukko 1. Syksyn säätila (keskiarvot) Joensuu (poik. = poikkeama normaalista, pros. = prosentteja normaalista)

	Lämpötila °C		Sademäärä mm	
	1993	poik.	1993	pros.
elokuu	13,3	-0,7	58,6	70
syyskuu	4,7	-3,9	59,8	92
lokakuu	0,8	-2,4	72,4	123
marraskuu	-7,4	-4,7	13,8	26

PÄÄMUUTTO SYKSYLLÄ 1993

Vesilinnut

Paras isokoskelokertymä löytyi jälleen Rää Iso-Onkamolta marraskuussa; 7.11. siellä oli lähes 1000 lintua (MH,TN). Toinen hyvä keskittymä, 460p, löytyi 10.10. Kit Puhoksesta (MH), ja kolmas, 350p, 8.10. Kiteenjärkeä (VM). **Telkkien** paras muutossumma, 55m, kirjattiin 8.10. Kit Kyyrönniemessä (MH). **Uiveloiden** vaatimatonta huippua edustaa 9.9. Kit Kytänsalmessa havaitut 4 yks. (VM).

Taulukko 2. Myöhäisimmät havaintopäivämäärät syksyllä 1993. (T=talvihavainto)

Kuikka	23.11.	Kapustarinta	10.10.	Laulurastas	9.11.
Kaakkuri	n17.11.	Karikukko	14.8.	Punakylkirastas	24.10.
Silkkiuikku	7.11.	Taivaanvuohi	7.10.	Mustarastas	26.10.
Härkälintu	9.11.	Jänkäkurppa	19.9.	Kivitasku	4.9.
Mustakurkku-uikku	16.10.	Lehtokurppa	3.10.	Pensastasku	7.9.
Heinäisorsa	T	Isokuovi	1.9.	Leppälintu	12.9.
Tavi	15.10.	Pikkukuovi	1.9.	Satakieli	?
Heinätavi	20.8.	Punakuiri	17.8.	Sinirinta	15.9.
Jouhisorsa	9.10.	Metsäviklo	31.7.	Punarinta	28.11.
Haapana	T	Liro	5.9.	Pensassirkkalintu	21.7.
Lapasorsa	7.11.	Rantasipi	22.8.	Viitasirkkalintu	?
Lapasotka	18.11.	Punajalkaviklo	?	Luhakerttunen	?
Tukkasotka	30.11.	Valkoviklo	26.8.	Viitakerttunen	?
Punasotka	?	Mustaviklo	5.9.	Ruokokerttunen	21.8.
Telkkä	T	Pikkusirri	23.9.	Rytikerttunen	?
Alli	T	Lapinsirri	4.9.	Mustapääkerttu	23.11.
Pilkkasiipi	20.11.	Suosirri	9.10.	Lehtokerttu	?
Mustalintu	9.11.	Isosirri	23.9.	Pensaskerttu	?
Tukkakoskelo	30.11.	Pulmussirri	22.9.	Hernekerttu	?
Isokoskelo	T	Kuovisirri	22.9.	Pajulintu	19.9.
Uivelo	17.10.	Jänkäsiirriäinen	?	Tiiltalti	6.10.
Metsähanhi	10.10.	Suokukko	12.9.	Siritäjä	?
Tundranhanhi	17.10.	Vesipääsky	19.8.	Kultarinta	?
Sepelhanhi	12.10.	Kaulushaikara	?	Vihervarpunen	16.10.
Valkoposkihanhi	12.10.	Selkälokki	21.9.	Harmaasieppo	1.10.
Laulujoutsen	18.11.	Harmaalokki	T	Kirjosieppo	11.9.
Pikkujoutsen	17.10.	Kalalokki	9.11.	Rautiainen	26.9.
Hiirihaukka	6.9.	Pikkulokki	29.9.	Metsäkirvinen	17.9.
Piekana	9.11.	Naurulokki	12.10.	Niittykirvinen	24.10.
Varpushaukka	16.10.	Kalatiira	15.8.	Lapinkirvinen	19.9.
Kanahaukka	7.11.	Sterna sp	8.9.	Västäräkki	16.10.
Mehiläishaukka	6.9.	Sepelkyyhky	3.10.	Keltavästäräkki	4.9.
Ruskosuohaukka	8.9.	Sarvipöllö	?	Lapinharakka	T
Sinisuohaukka	12.10.	Suopöllö	4.9.	Pikkulepinkäinen	4.9.
Kalasaäski	13.9.	Kehraaja	?	Kottarainen	25.10.
Nuolihaukka	11.9.	Käki	14.9.	Hemppo	14.10.
Tuulihaukka	18.9.	Tervapääsky	23.9.	Punavarpunen	29.8.
Ampuhaukka	14.10.	Käenpiika	?	Pohjansirkku	17.9.
Kurki	15.10.	Kiuru	16.10.	Peltosirkku	23.8.
Luhtahuitti	?	Haarapääsky	30.9.	Pajusirkku	10.10.
Liejukana	?	Räystäspääsky	4.9.	Kultasirkku	24.7.
Luhtakana	?	Törmäpääsky	3.9.	Lapinsirkku	17.9.
Ruisräkki	1.8.	Kuhankeitäjä	?	Pulmunen	25.10.
Nokikana	17.10.	Mustavaris	15.10.		
Meriharakka	21.9.	Peukaloinen	4.10.		
Töyhtöhyyppä	5.9.	Peippo	T		
Tylli	23.9.	Järripeippo	10.10.		
Pikkutylli	7.9.	Kulorastas	15.10.		
Tundrakurmitsa	17.9.	Räkättirastas	T		

Sinisorsat ilahduttivat läsnäolollaan 145 yksilön voimalla 4.10. Joe Karsikossa (MH). **Haapanoita** puolestaan majaili 26.9. 180p Kit Päätyeellä (VM). Haapanoita (+muita *Anaksia*) havaittiin muualla parhaiten normaaliin tyyliin Rää Vuoniemessä sekä Kit Kyyrönniemessä. Vuoniemen sarja: 14.9. 80m, 18.9. 50m, 22.9. 26m (+300m *Anas sp*), 120 W (+240 W *Aacu*) ja 75 SW (+8m *Aacu*+7m *Acre*+7m *Apla*). Kyyrönniemen sarja: 25.9. 70m, 8.10. (100m *Anas sp*), 10.10. 99m (+3 *Acre*+20m *Apla*+172m *Anas sp*) ja 12.10. 79m (+15m *Apla*). Vielä 15.10. Kit Päätyeenlahdella uiskenteli 80 haapanaa, 70 telkää sekä 50 **tukkasotkaa** (VM). **Silkkiuikkuja** nähtiin 21.8. 80p Lip Riihilahdella (HK,AP) ja 11.9. 40p Kit Päätyeellä (MH). Toh Peijonniemenlahdella oli 27.7. 70p **nokikanaa**, joista 40 oli nuoria (HK,AP).

Kahlaajat

Töyhtöhyyppien kokoontuminen alkoi jo heinäkuun alkupuolella, mutta huipentui vasta elokuun puolivälissä. Vär Sääperillä oli 12.7. 50p ja 14.8. 130p lintua (MH). Lie Lamminkylässä tavattiin 30.7. 80p (EL) ja 12.8. Lip Viinijärvellä 80p töyhtöhyyppää (MH,TN). Paras lössi, 145p, havaittiin yölaulajaretkellä 12.7. Lip Kievarinrannassa (HK,AP,VJ). Jo kesäkuun lopulla nähtiin useita **isokuoveja** muuttolennessa etelään (esim. 21.6. 11 S Lie Jamalinjoki (EL)), mutta pääosa näyttäisi vähien havaintojen perusteella muuttaneen elokuun puolivälissä (esim. 18.8. 20 S+10p Vär Sääperi (HKi)).

Lirojen paras muuttosesonki koettiin 15.7.-15.8. Parhaita paikallismääriä olivat Out Vuonoksen 60p 23.7. ja 40p 12.8. (MH). **Pikkutyllien** paras paikalliskertymä, 20p, löytyi tutusta paikasta, Joe Repokallion kaatopaikalta 21.7. (MH). **Suokukon** vastaavat tiedot olivat 50p 18.8. Vär Sääperillä (HKi). **Kapustarintoja** ja suokukkoja havaitaan keväisiin määriin verrattuna varsin niukasti. Nyt parhaat kapustarintapotin nähtiin Rää Oravilahdella, missä 18.9. muutti 40 yks. ja 20.9. paikallisena oli 30 lintua (MH).

Lokit&tirät

Kalatiitrojen paikalliskertymistä mainittavin on Kit Kyyrönniemen 100p/kiert. lintua 25.7., ja muuttolennessa niitä nähtiin parhaiten 14.8. Rää Vuoniemessä, yhteensä 22 yks. (MH). **Kalalokit** kertyvät harvoin PK:ssa yli sadan linnun parviksi. Lip Viinijärvellä nähtiin kuitenkin 12.8. 110p lintua (MH,TN). **Harmaalokit** puolestaan kokoontuvat säännöllisesti suurin joukoin etenkin Joe Repokallion kaatopaikan runsaiden antimien ääreen. Paras lukema oli 1.9. n.1000p (MH).

Kyyhkyt

Parhaat **sepelkyyhky**määrät nähtiin 5.9. Tuolloin Toh Valkeasuolla oli 100p ja Vär Sääperillä nähtiin 100m+200p sepelkyyhkyä (HK ym.).

Varpuslinnut&tervapääskyt

Tervapääskyjä hyrräili 29.7. 200p Joe Höytiäisen kanavalla valtavan surviaissäskimassan seassa, ja vielä 26.8. samalla paikalla nähtiin 100p lintua (HK,MH).

Suuria **pääskykertymiä** (H/D/R) ei ilmoitettu, joten mainittavimmaksi havainnoksi jäi Lip Riihilahden 300p pääskyä 21.8. (HK,AP). Edellisvuotiseen tapaan paras **pensastaskukertymä**, 20p, löytyi Pyh Mulosta 23.-29.8. (MH ym.). **Kottarainen** näyttäisi vähenevän edelleen; perinteisesti hyvillä paikoilla lukemat jäivät melko pieniksi. Joe Repokalliossa nähtiin heinä-elokuussa parhaimmillaan 150p, liksenniityllä 9.8. 50p sekä Lip Riihilahdella 21.8. 200p kottaraista (MH,HK ym.).

Joe Repokallion kaatopaikka on tunnetusti parhaimpia västäräkkien tankkauspisteitä, ja 23.8. siellä tepasteli 100p **västäräkkiä** ja 60p **keltavästäräkkiä** (MH). Myös Vär Sääperi kunnostautuu yleensä hyvänä 'väiskipaikkana', ja nyt siellä havaittiin 21.8. 85p västäräkkiä ja 5.9. (klo 9.30-

15.30) yhteensä 182 etelään muuttavaa keltavästäräkkiä (HKi). Niittykirvisiä havaittiin 21.8. 100p+m Lie Lamminkylässä (KN), 1.9. 200p Joe Repokallion kaatopaikalla (MH) sekä 5.9. 150p Toh Valkeasuon emolehmänavetan pelloilla (HK,AP,AV). Selvää lapinkirvisten muutonhuippua edustanee Vär Sääperin 12p lintua 22.8. (HK,MH), sillä muuten laji oli varsin harvalukuinen läpi syksyn.

Pajulinnun päämuutto oli Joe Höylasin rengastustilastojen mukaan 2.-26.8. Parhaina päivinä, (9), rengastettiin 44-77 yks. Lehtokertun parhaat rengastuspäivät olivat 2.8. (7r) ja 6.8. (4r). Hernekertun vastaavat päivät olivat 2.8. (3r), 6.8. (5r) sekä 15.8. (9r). Pensaskerttuja tuli verkkoihin erittäin vähän, parhaana päivänäkin 4.8. vain 3 yksilöä. Ruokokerttusten vaatimaton päämuutto koettiin 2.-16.8., ja parhaimpina päivinä, (4), rengastettiin vain 9-13 lintua (JM,JMa,JT,AL ym.)

Lie Lamminkylässä oli 21.8. 400p peippoja (KN). Rää Oravilahdella oli 2.9. säpinää, kun 5000 peippoja ja vähän järripeippoja oli kokoontunut laajalle peltoaukealle (MH). Joe Höylasilla muutti peippoja seuraavasti; 5.9. 200m, 6.9. 1500m/kiert., 8.9. 650m, 9.9. 300m sekä 17.9. 1000m (MH). Pohjansirkkuja nähtiin samalla paikalla 23.8. 5 yks., 6.9. 15 yks., 9.9. 15 yks. ja 17.9. 20 yks. (MH).

Kit Kyyrönniemessä nähtiin 25.9. 17m kulorastasta, mikä on mainittava päiväsomma P-K:n oloissa. Lisäksi paikalla muutti yhteensä 1000 punakylki- ja räkättirastasta (MH,TN). Punakylkirastaita oli 7.10. ilmeisen hyvä muutto, sillä MH laski illalla 20 minuutin aikana 40:n punakyljen ääntä yölliseltä taivaalta.

PEDOT SYKSYLLÄ 1993

HIIRIHAUKKA: Melko hyvä hiirihaukkasyksy. Lähes sata yksilöä havaittiin, joskin melkein kaikki Värsilässä. 14.8. havaitsi MH Vär Sääperillä 3m ja MP näki Kon Jakokoskella 1m. Kon Onttolassa 15.8. 4m+4p (PZ), ja Kes Hummonvaaralla 1m (MH). 29.8. oli jo parempi muuttopäivä; Vär Sääperillä nähtiin 12m+2p hiirihaukkaa (HK,AV). Päämuuttopäivä oli 5.9.,(kuten useimmilla muillakin petolajeilla), ja tuolloin Vär Sääperin ohitti kuudessa tunnissa 40m hiirihaukkaa (HKi). Pohjoisempina Lie Julkuvaarassa kirjattiin samana päivänä yksi muuttaja (SK). Viimeiset 2m havaittiin Vär Sääperillä 10.9. (HK,AP).

PIEKANA: Ensimmäiset muutolla olevat piekanat, 3 yks., näki KN 22.8. Lie Lamminkylässä. Seuraavat 5m lintua nähtiin 5.9. Vär Sääperillä (HKi ym.). Joe Höylasin yli liiteli 6.9. 4 piekanaa etelään, sekä 8.9. samalla paikalla 5m (MH). Vär Sääperillä muutti 10.9. 7 yks. (HK,AP), ja Pyh Mulossa 15.9. 5 yks., 16.9. 3 yks. sekä 18.9. 4 yks. (MH,HK ym.). Heikon piekanasyksyn laiha huippu koettiin 19.9., ja tuolloin Vär Sääperillä muutti 10 yks. (MH), Kes Sarvisalossa 4 yks. (PZ) sekä Kon Jakokoskella 3 yks. (MP). 12.10. Kit Kyyrönniemessä suihki 3 piekanaa (MH), ja vielä 14.10. parissa paikassa; Lie Rantala 1m (EL) ja Kon Jakokoski 2m (MP).

MEHILÄISHAUKKA: Ensimmäisen muuttajan kirjasi PZ 1.8. Lip Märkinvaarassa. Pari viikkoa myöhemmin (15.8.) PZ näki Kon Onttolan hypyritornista 1m+4p. Mehiläishaukkojen päämuuttopäivä oli 29.8., ja tuolloin Vär Sääperillä havaittiin 22m+1p (HK,AV), ja vielä 5.9. samalla paikalla 3m (HKi).

KALASÄÄSKI: Muuttorintamalla ensimmäiset 2m havaittiin 29.8. Rää Vuoniemestä (MH). Varsin pian, eli 5.9., nähtiinkin sitten viimeiset muuttajat. Tuolloin meni Joe Höylasilla 1m ja Vär Sääperillä myös 1m (HKi ym.). Toh Peijonniemenlahdelta löytyi 13.9. rannalla räpiköivä lentökyyvytön kalasääskinuorukainen. Lähempi tarkastelu osoitti linnun naaraaksi, joka kuitenkin kuoli pian. Patologis-anatominen diagnoosi osoitti linnun nääntyneen (ilm. HKi).

VARPUSHAUKKA: Yhteissomma muutaman yli sata yksilöä ei ole lainkaan huono sigma P-K:ssa. Ensimmäinen selvä muuttaja suuntasi 15.8 etelään Kon Onttolassa (PZ). Päämuuttopäivänä 5.9. Vär

Sääperillä muutti 17m varpushaukkaa 64:n muun petolinnun ohessa (HKi). Samalla paikalla nähtiin 10.9. 8m (HK,AP). Sitten nähtiin 18.9. 5m Rää Vuoniemessä (HK ym.) ja 19.9. Kes Sarvisalossa 5m (PZ). 25.9. Joe Höylasilla kirjattiin 4m (PZ). Viimeinen varsinainen muuttopäivä oli 15.10., ja tuolloin nähtiin Rää Vuoniemessä 4m (HK,AP). Vihonviimeinen muuttohavainto tehtiin 13.11. samalla paikalla, kun nuori lintu suuntasi kaakkoon (PZ).

KANAHAUKKA: Merkittäviä päiväsummia ei havaittu, mutta yhteismäärä kuitenkin lähes 40 yks. Parhaimmat päiväsummat nähtiin 5.9. Vär Sääperillä, 3m (HKi ym.), sekä 10.10. 3m Rää Vuoniemessä (PZ). Syys-lokakuussa kanahaukkoja nähtiin siis varsin tasaisesti ilman selvää huippua, ja viimeinen muuttaja nähtiin 7.11.

SINISUOHAUKKA: Muuttohavaintoja tehtiin erityisen niukasti ja yli kahden linnun paikalliskerääntymiäkään ei ilmoitettu. Vär Sääperillä havaittiin 5.9. 2 sinisuohaukkaa ja 1 *Circus sp* (HKi). Viimeinen mattimyöhäinen nuori lintu suuntasi koilliseen 12.10. Kit Kyyrönniemessä (MH,PP).

RUSKOSUOHAUKKA: Lähes sama tarina kuin sinisuohaukan kohdalla, paitsi että viimeinen 'ruskis' havaittiin 8.9. Joe Höylasilla (MH).

TUULIHAUKKA: Tuulihaukkojen vähäisyys kieli ilmeisesti myyrien vähydestä retkeilyimmillä alueilla. Ensimmäinen muuttaja kirjattiin 22.8. Lie Sarkkilassa (KN), ja toinen havaittiin seuraavana päivänä Joe Linnunlahdella (PZ). Näin alkoi hiljalleen lentävien myyränloukkujen matka kohti lämpimämpiä metsästysmaita. Seuraavat yksittäiset muuttajat kirjattiin 2.9., 6.9. sekä 16.9. Kon Jakokoskella (MP) ja viimeinen 18.9. Pyh Mulossa (HK ym.).

AMPUHAUKKA: Vähästä havainnoinnista huolimatta ampuhaukkoja nähtiin kohtalaisen hyvin, lähes 30 yks. Ensimmäinen muuttaneeksi luokiteltu lintu nähtiin 29.8. Vär Sääperillä (HK,AV). Vär Sääperillä havaittiin 5.9. 2m+2p ampuhaukkaa (HKi ym.). Tästä eteenpäin havaintoja yksittäisistä linnuista tuli lähes päivittäin 14.10. asti, jolloin viimeinen muuttaja kirjattiin Vär Sääperillä (HKi).

NUOLIIHAUKKA: Nuolihaukkoja ilmoitettiin lähes luvottoman niukasti, sillä 'parhaat' paikalliskerätyt muodostuivat vain kolmesta yksilöstä. Ensimmäiset varsinaiset muuttolennessa olleet nuolihaukat, 2m+1p., nähtiin 29.8. Vär Sääperillä (HK,AV), ja viimeinen havainto lajista tehtiin 11.9. Rää Vuoniemessä (MH).

ISOT LINNUT SYKSYLLÄ 1993

KURKI

Lie Lamminkylässä starttasi 22.8. 6+4 kurkea etelään ja samana päivänä huomasi MP myös Kon Paiholassa 3+1m rimppakintua, mutta varsinaista muuttoa saatiin vielä odotella. Paikalliskerääntymiä alkoi syntyä syyskuun alussa. Maakunnan ykköskerääntymisalueella Polvijärvellä majaili 1.9. Orieniemessä 80 kurkea (HL) ja 4.9. Viklinrimmellä jo 263 yksilöä, joista iälleen määritettiin 177ad ja 22 1^{lv} (JMa). 18.9. Pol Viklinrimmen määrät olivat parhaimmillaan 440p ja iälleen määritettyjen suhde jokseenkin samanlainen kuin pari viikkoa aiemmin. Muualta parhaita kerääntymiä löydettiin mm. 9.9. Lie Siikasuoilta 103p, 10.9. Toh Valkeasuolta 100p (HK,AP), Rää Oravilahdelta 80p (MH) sekä 13.9. Rää Keikosta 200p (Kari Halonen).

Jonkinlaisen muuton makuun ruvettiin pääsemään vasta 18.9., kun Kon Jakokoskella muutti a50 kurkea (J.Halonen) ja Rää Vuoniemessä 26 S (HK,PH,AP,HP,AV). Seuraavana päivänä, 19.9., koettiin sitten selvä muutonhuippu, kun Polvijärven kurjet havaitsivat talven lähestymisen. PH,AJ ja JR olivat Rää Vuoniemessä vastassa Polvijärven kurkia ja ynnäsivät 246 SSW muuttavaa lintua.

Kes Sarvisalossa puolestaan PZ todisti 242/10a kurjen ohilentoa. Koska molemmissa paikoissa muutosunnat olivat SSW-SW, täytyy kyseessä olla täysin eri lintuja (Sarvisalo sijaitsee n.60 km SSE Vuoniemestä). Yllättävää kyllä Vär Sääperi oli tyystin kurkipaitsuissa - vain 13/3a m (MH).

24.9. purjehti JOE Yliopistolla 60 linnun laivue etelään (PZ) ja Kes Sarvisalossa ja kk:ssa liikuskellettiin MH yhytti 13+48m kurkea. Syksyn viimeiset nähtiin 15.10. Rää Vuoniemessä; 20m+50m↓, jotka näyttivät tippuvan Tikansaareen, jossa ei pitäisi olla juuri muuta kuin metsää (HK,AP)! Parvien koosta päätellen kyseessä lienee ollut Pol Viklinrimmen tyhjennys. Syksyn yhteismääräksi ynnäilin päällekkäisyyksiä karsien n.1800 kurkea.

HANHET

Jo elokuun lopulla havaittiin ensimmäiset merkit hanhimuuton alkamisesta. 23.8. matkasi Joe Linnunlahdella 19 *Anser sp:tä* lounaaseen (MH) ja 29.8. Toh Valkkeasuolla 12 metsähännea (AV,HK). Näiden tunnustelijoiden jälkeen seurasi kahden viikon odottelu. 11.9. havaittiin kahdesti metsähänhia: Lip Haapovaara a50 S (JMa) ja Kit Hyyppiä 5m (MH). Saman tyyppistä tiputeltua jatkui tästä eteenpäin viikon verran. Päivittäin nähtiin pieniä parvia ympäri maakuntaa, kunnes 19.9. ensimmäinen pieni *Anser*-aalto pyyhkäisi Kiteen yli. Pajarinmäellä PZ laski 616 hanhea, joista yksi 98 yksilön parvi määrityksi metsähänhiksi. Lopuistakin suurin osa lienee ollut samaa lajia vaikka samana päivänä havaittiin myös sepelhanhia; Joe Keskusta a30m (MH). 19.9. muutti myös Ilo Koitereella metsähänhia 245/5a (PT).

18.9. alkoi sepelhanhilla olla yrittystä. HK&HP havaitsivat Joe Kettuvaaralla a250 SW. Varsinainen ryntäys tapahtui jotakuinkin tyypillisesti 24.9. valtakunnan itärajaa hipoen. MH laski Kes Sarvisalossa klo 10.00-13.40 13 306/19a m hanhea. Määrityksiä tuli vähän, koska muutto kulki pääosin kaukana idässä. Muutamaa kilometriä kaakkompana sijaitsevalta Uukuniemen Kuljakonvuorelta nähdystä n.19 000 hanhesta kuitenkin 11 000 tunnistettiin sepluiksi. Muuttoputken kapeudesta kertokoon se, että muualta maakunnasta ei hanhia juuri nähty. Parhaiten Rää Vuoniemestä 345/5a ja kaikki 125 määritettyä *Anser*iteita (AV,PP).

Vuorossa oli valkuposkien ja tundrahanhien venttaus. Ensimmäiset a140 valkuposkea paineli etelään 29.9. Kit Kyyrönniemessä (MH). Syksyn varsinaisena arktikamassapäivänä 8.10. (vrt. *Gaviat* ja vesilinnut) valkuposket muiden mukana intoutuivat muuttamaan. Paras muutto kulki Kiihtelysvaaran pohjoisosien ja Joensuun yli länteen! Kii Keskijärvellä HP laski klo 7.00-14.00 7700 muuttajaa. Määritykset eivät ole tiedossa, mutta linnut olivat pääosin valkuposkia. PH laski samaa länteen muuttanutta armadaa Joe Rantakylässä klo 8.45-14.45 tuloksenaan päivän paras summa Suomessa: 6672+290+390+1810 (*Bleu+Bber+Aalb+Ans sp+A/B*) eli yhteensä 9985 hanhea. Ilmeisesti navakka ENE-tuuli yhdessä Kaakkois-Suomessa vallinneen huonon sään kanssa aiheutti sen, että hanhet muuttivat länteen ja kiersivät siten Kaakkois-Suomen "rähmätulpan". Muualla maakunnassa yli tuhannen hanhen päästiin Kit Kyyrönniemessä ja Juu Paalasmaalla. Edellisessä paikassa luvut olivat 508+640+110+4+1835=3097/32a m (MH) ja Paalasmaalla 1280/7a m, joista valkuposkia 230 ja loput *A/B* (HL). Kes Ruokkeenniemi jäi paitsioon 840 hanhellaan (290+72+164+90+305) (AV,AP).

Maallikkotiedon mukaan seuraavana päivänä 9.10. olisi Juussa muuttanut tuhansittain hanhia pitkin päivää, mutta tietoon (varsinkin määriin) täytynee suhtautua pienellä varauksella, koska missään päin Suomea ei nähty kovaa hanhimuuttoa. Lahden seutuilla luvut liikkuivat 10 000 pinnassa, mutta oletettavasti nekin olivat pääosin P-K:ssa edellisenä päivänä muuttaneita, järville yöksi lepäilemään pysähtyneitä lintuja. Rää Vuoniemessä muutti 9.10. 1016 hanhea, joista 400 valkopuski-, 186 sepel- ja 20 tundrahanhea (PH, JR, K. Leppänen). AS laski Joe Utrassa 720 hanhea, joista 170 määrityksi valkopuskiksi.

Viimeinen rypistys menikin sitten 10.10., jolloin Rää Vuoniemessä ynnättiin 1251 muuttajaa (*Bleu 680, Bber 471, A/B 100*) (PH, AP, AV) sekä Kit Kyyrönniemessä 1926 talven pakoilijaa (*Bleu 1270, Bber 249, Aalb 100, Afab 5, A/B 302*) (MH, TN). Tämän jälkeen nähtiin vielä yksittäisiä muuttoparvia. Viimeiset ilmoitetut hanhet olivat n.30 tundrahanhea, jotka tankkasivat vielä matkaa varten 14.-17.10. Kit Puhoksessa maatalousoppilaitoksen pelloilla (PZ, MH, TN, VJ).

Kaikkiaan P-K:ssa havaittiin mukavasti n.40 000 hanhea, jotka jakautuivat seuraavasti: metsä-600, tundra-930, valkopuski-10 657 ja sepelhanhi 4098, sekä *Anser sp* 1629 ja *A/B* 21 500. Jos 24.9. sepelhanhisummaan olisi lisännyt päivän hanhi sp:t (jotka olivat käytännössä sepelhanhia) olisi sepelhanhien oikeampi summa n.16 000 ja *A/B*-summa vastaavasti pienempi.

JOUTSENEN

Vaisuhkon joutsensyksen avasivat 2.9. Juu Ahmolammelle ilmestyneet 2ad pitkäkaulaa (HL). Jatkoa seurasi 11.9. Kon Jakokoskella, jossa paineli 13 SW (MP) sekä Rää Vuoniemessä 10 kiertelevää (MH). Syyskuun loppupuolella havaittiin lähes päivittäin lähinnä yksittäisiä parvia kooltaan kymmenen molemmin puolin. Lokakuun alku ei tuonut suurtakaan muutosta tilanteeseen. Suurimpia "muuttoja" edustivat mm.: 4.10. Rää Vuonieniemi 15m (MH), 8.10. Joe Rantakylä 13m (PH), 9.10. Rää Haapasalmi 16m (MH) ja Rää Vuonieniemi 20m (PH, JR, K. Leppänen). Päämuuttopäivänä 10.10. muutti läänimme kautta varmaankin melko paljon joutsenia, mutta hyvin hajallaan. Vain Kit Kyyrönniemessä päästiin yli sadan. Kaikki 126 joutsenta, joista 51 oli laulu- ja 13 pikkujoutsenta (MH, TN). Rää Vuonien 58 laulujoutsenta meni kolmessa parvessa: 30+6 SW, 22 N (PH, AP, AV, PZ). Vär Sääperillä HKi nokitti kaksi laulujoutsenparvea, 10+30, muutolla etelään.

Tämän jälkeen Ivan alkoi pikkuhiljaa sulkea joutsenhanaa siten, että määrät pienenevät tasaisesti kuin pyy maailmanlopun edellä. Marraskuulle riitti enää 17 yksilöä, joista viimeiset muutolla havaitut 3ad 4juv m 9.11. Rää Pikku-Onkamolla (HK, AP), ja vihonviimeiset kärvistelijät 10.-18.11. Joe Karsikon lauhdevesissä lämmitelleet 4 vanhaa lintua (monet).

Pikkujoutsenia nähtiin em. havainnon lisäksi neljä kertaa: 7.10. Lie Jannelanlampi 2p (EL), 12.10. Kit Kyyrönniemi 4p/kie (MH, PP), 16.10. Kit Päätteenlahti 2ad 2juv SSE (PZ) sekä 17.10. Lip Käsämä 5m (VJ).

Kaikkiaan löysin palautetuilta lomakkeilta 716 laulujoutsenta+sp:tä ja 28 pikkujoutsenta. Päällekkäisyydet yrittiin poistaa parhaan kykyni mukaan.

ARKTIKA SYKSYLLÄ 1993

GAVIAT

Gavia-muuton ensi merkkejä havaitsi MH Rää Vuoniemessä 8.8., jolloin niemenkärjen ohitti 1 kuikka ja 3 kaakkuria. Muutto pysyi hyvin vaisuna ja hapuilevana koko elokuun ajan. Syyskuukaan ei vielä tuonut enemmälti katseltavaa. Yli kymmenen räpyläparin päästiin ensimmäisen kerran vasta 23.9. (paikalliskerääntymiä lukuun ottamatta). Tuolloin Vuoniemessä muutti 13 *Gavia sp:tä* (MH). Ensimmäinen parempi muutto koettiin 28.9. Kit Kyyrönniemessä, jossa 7+12+243 (*Garc+ste+sp*) muuttajaa vajaassa kolmessa tunnissa klo 10.00-12.45 (MH). Lokakuun alku elettiin taas varsinaista hiljaiseloa, kunnes...

Taustatietona voisi kertoa, että Pohjois- ja Etelä-Karjalaisista sekoitettu viiden hengen iskuryhmä oli arktisia muuttajia vastassa Vienanmeren Äänislahdella 3.-7.10. Eteläpuoleisten tuulien vallitessa 3.-6.10. ei tapahtunut muutorintamalla juuri mitään. Mutta 7.10. aamulla tuulen kääntymistä pohjoiskoilliseen rupesi tapahtumaan. Ennen kyseistä aamua *Gavioiden* päiväsumat vaihtelivat 30-200:aan, mutta tuona aamuna muutto todella repesi. Klo 6.30-10.00 kaikkiaan 2609 *Gaviaa* lähti taipaleelle kohti kotoisen Karjalan stajareita. Lähes kaikki näistä laskettiin klo 8.00-10.00, jolloin valitettavasti jouduttiin stajaus lopettamaan, koska viranomaiset rajalla eivät odottele. Muutto oli kylläkin kiihtymään päin, joten lähtöpäätös ei todellakaan ollut helppo.

Siis kun 8.10. arktika repesi Suomessakin (tarkemmin koko maan osalta; Kontkanen 1994), se ei ollut mikään suuri yllätys. Pohjois-Karjalan etuvartiona toimi HP Kii Keskijärvellä, jossa "avaimenreistä" stajaten kiikareihin sattui 1200 *Gaviaa* klo 7.00-14.00. Joe Rantakylässä klo 8.45-14.45 havainnoinut PH näki yhteensä vain 78 *Gaviaa* (*Garc 74, Gste 4*), joten Keskijärven *Gaviat* lienevät menneet hieman Joensuun eteläpuolitse. Paremmiin vesistöreittien varrella sijaitsevia

havaintopaikkoja oli miehittynä kaksi: Kes Ruokkeenniemi klo 6.40-16.00 (AP,AV) ja Kit Kyyrönniemi klo 6.00-15.30 (MH). Molemmista pisteissä *Gavia*-ryntäys alkoi kahdeksan maissa. Ruokkeessa oli klo 9.30 mennessä laskettu 80% päivän saldosta 5303 (*Garc* 115,*Gste* 35). Saman 1½ tunnin aikana oli myös Kyyrönniemessä mennyt 73% päivän *Gavioista*. Mutta Kyyrönniemen loppusumma oli vieläkin hurjempi. Kokonaiset 6510 *Gaviaa* piirsivät itsensä historian lehdille P-K:n toistaiseksi kovimpana *Gavia*-muuttona. Muuton kulkua näissä kahdessa pisteessä voi vertailla taulukossa 3, jossa muutto on esitetty puolen tunnin jaksoissa.

Taulukko 3. *Gavioiden* muutto 8.10. Kit Kyyrönniemessä klo 6.00-15.30 ja Kes Ruokkeenniemessä klo 6.40-16.00

Klo	6.00	6.30	7.00	7.30	8.00	8.30	9.00	9.30	10.00	10.30
Kit	3	12	3	56	1072	2800	930	245	385	137
Kes	-	9	1	3	132	3000	1113	335	239	176
11.00	11.30	12.00	12.30	13.00	13.30	14.00	14.30	15.00	15.30	Yht.
186	35	160	109	131	106	72	48	20	-	6510
68	24	6	13	88	23	25	16	2	30	5303

Taulukosta ilmenevästä kovimman muuton samanaikaisuudesta ja paikkojen sijainnista toisiinsa nähden pääteltynä ainakin suurin osa *Gavioista*, jos ei kaikki, ovat olleet eri lintuja. Sekä Joensuussa (PM) että Kyyrönniemessä havaittiin paljon möykkäviä kaakkureita, joten niitä lienee painellut pohjoisempaa reittiä enemmän kuin Kesälähdellä.

Tämän jälkeen päästiin vielä kahdesti kolminumeroisiin lukuihin. 9.10. toiveikkaat räppäriästenvalvojat PH, JR & K. Leppänen laskivat Rää Vuoniemessä vielä 293 *Gaviaa* (*Garc* 27, *Gste* 173, *Gsp* 93) ja seuraavana päivänä 10.10. Kit Kyyrönniemessä 12+40+61=113 *Gaviaa* (MH) sekä Vuoniemessä 3+35+27=65 muuttajaa (AV, PH, AP). Syksyn viimeinen kaakkuri löydettiin kuolleena 17.11. Juu kk:sta erään talon pihalta ja viimeinen kuikka kohmeissaan, mutta elossa samoin Juu kk:sta 23.11. (HL). Syksyn summaksi laskin komeat n.13 000 *Gaviaa* olettaen, että 8.10. Kii Heinävaaran ja Kit Kyyrönniemen linnut ovat samoja, mutta Kesälähdän linnut eri lintuja.

VESILINNUT

Mustalinnun kesämuutto jäi taas kerran havainnoimatta. Silti heinäkuulta pari havaintoa: 21.7. Vär Savikko 50/2a yömuutolla (PZ) ja 22.7. Vär Hopeakallio a20 myös yömuutolla SSW (PZ). Elokuussa Rää Vuoniemessä neljänä päivänä, enimmillään 27.8. a30 kiert. (MH). Syksyn suurimmat määrät Rää Vuoniemessä 11.9. a500p ja 13.9. a300p (MH, PM). Alli ja pilkkasiipi liittyivät joukkoon tammaan 22.9.: Rää Vuoniemi 3m allia ja 8m "luukua" (MH). Syyskuun loppu vietettiin hiljaiseloa - vain hajaparvia havaittiin siellä sun täällä. Kuitenkin myös lapasotka aloitteli menoan: 25.9. Kit Kyyrönniemi a30m (MH, TN) ja 26.9. Rää Vuoniemi 2m (PH, JR, AV). Syksyn ennätysellinen päämuutto rysähti hyvin tyypilliseen aikaan 8.10. Ilman varoituksia se ei kuitenkaan täällä kertaakaan tapahtunut. 7.10. aamupäivällä MH näki Kit Kyyrönniemessä 380/9a m ja AV Rää Vuoniemessä 478/5a allia. Iltapimeällä meno on kuitenkin ollut muutamaa astetta kovempaa, koskapa Asko Halonen kuuli klo 19-20 jatkuvaa allin laulua pimeältä taivaalta. Allien (ja *Gavioiden*) lähtöä Vienalla todistamassa ollut jengi laski 7.10. kolmen ja puolen aamutunnin aikana n.62 500 allia+VL sp:tä, eikä muutto osoittanut ainakaan laantumisen merkkejä pakollisen poistumisen aikaan klo 10.00.

Siispä kun 8.10. aamu alkoi valjeta täysin pilvisenä ja ajoin hieman sateisenakin, oltiin muutamassa paikassa innosta puhkuen valmiina ottamaan massat vastaan. Kii Keskijärvellä HP

laskeskeli klo 7.00-14.00 yhteensä n.12 000 vesilintua, pääosin alleja. PH, joka hieman myöhästyi muuton alkamisesta, tapitti Joe Rantakylässä klo 8.45-14.45 saaliinaan 19 300 allia, 277 pilkkasiipeä ja 60 lapasotkaa. Kesälähdän Ruokkeenniemessä stajauusta harrastettiin klo 6.40-16.00 (AP, AV). Tulokseksi saatiin kokonaiset 32 518 vessua, jotka jakaantuivat lajeihin seuraavasti 28 371+1484+213+2450 (*Chye*+*Mfus*+*Amar*+VL). Mutta aivan omaa luokkaansa meno oli Kit Kyyrönniemessä klo 6.00-15.30 (MH). Alleja alkoi lappaa pinnassa heti aamun sarastaessa. Tahti alkoi tihetä klo 8:n jälkeen ja linnut tulivat hieman ylempänä. Alleja paineli joka puolella, mutta selvä enemmistö suuntasi lounaaseen suhteellisen kaukaa länsipuolelta Säimenniemen ylitse. Päivän vesilinnuista kaksi kolmasosaa oli mennyt klo 9.30 mennessä. Ennätyskellisen muuton loppusummaksi muodostui 112 372 vesilintua. Määritettyjen allien määrä ei ole tiedossa, mutta koska VL sp:sta muiden kuin allien osuus on melko pieni, ilmoitettakoon määritykset seuraavasti: *Chye*/VL 110 020, *Mfus* 1961, *Mnig* 64 sekä *Amar* 327. Taulukosta 4 selviää muuton kulku puolen tunnin jaksoissa tärkeimmillä vesilintulajeilla.

Taulukko 4. Veilintujen muutto 8.10. Kit Kyyrönniemessä (ylempi luku) ja Kes Ruokkeenniemessä (alempi luku). *Chye* = alli, *Mfus* = pilkkasiipi ja *Amar* = lapasotka.

Klo	6.00	6.30	7.00	7.30	8.00	8.30	9.00	9.30	10.00	10.30
<i>Chye</i> + VL	1870 -	8340 2583	5400 1220	5150 1220	19600 3351	17500 5180	22500 6840	4900 275	8100 1095	1800 1223
<i>Mfus</i>	- -	17 14	160 1	20 -	50 -	- 12	10 -	40 -	134 67	228 30
<i>Amar</i>	- -	- -	5 -	1 -	- -	- 40	10 59	- 18	20 -	60 -
11.00	11.30	12.00	12.30	13.00	13.30	14.00	14.30	15.00	15.30	Yht.
4500 375	2610 156	2000 225	850 1677	2150 725	1850 310	600 32	300 1515	- 307	- 207	110020 30821
150 304	495 196	180 80	200 339	202 223	30 80	45 -	- 113	- 15	- -	1961 1484
20 3	55 -	90 52	15 -	21 -	30 6	- -	- 7	- 28	- -	327 213

Seuraavana päivänä 9.10. laskettiin vielä rippeitä. Rää Vuoniemessä oli monipuolisen vesiaispäivän summa n.5000 muuttajaa. Lajeittain seuraavasti: *Chye* 4505, *Mfus* 99, *Mnig* 124 ja *Amar* 83 (PH, AP, JR, K. Leppänen). 10.10. oli välipäivä. MH ja TN käyttivät Kyyrössä tuloksenaan 735 allia ja Vuoniemen saldo oli 605 allia, 39 lapasotkaa ym. pientä (PH, AV, AP). Kahden seuraavan päivän aikana tapahtuikin sitten lopullinen tyhjennysoperaatio. 11.10. Rää Vuoniemessä suihki klo 8.20-13.35 yht. 6175 allia lounaaseen kohtalaisessa koillisuudessa (MH). Samainen MH mukanaan PP oli 12.10. aamuksi siirtynyt Kit Kyyrönniemeen ja stajasi 6.40-14.10 saaliikseen 7236 allia ja vielä 366 pilkkasiipeä.

Lokakuun lopun ja marraskuun alun päiväsumat eivät kovin suuriksi enää nousseet. Enimmillään esim. pilkkasiipiä havaittiin Rää Vuoniemessä seuraavasti: 6.11. 47m, 7.11. 51m, 9.11. 16m (monet). Alleja Vuoniemessä muutti 6.11. vielä 150 SW (PH, JR, AJ). Viimeiset vitkutelijat ennen vesistöjen jäätymistä lajeittain: alli 9.11. Rää Pikku-Onkamo 25p (HK, AP), pilkkasiipi 20.11. Juu Polvela 1 löytyi maantieltä kohmettuneena ja toimitettiin Heinolaan (HL, Juha Ovaskainen), mustalintu 9.11. Rää Pikku-Onkamo 3p, Iso-Onkamo 5p ja Joe Karsikko 2p (MH, TN).

Syksyn huikeiksi yhteissummiksi laskin seuraavat lukemat: alli 179 000, pilkkasiipi 4400, mustalintu 1500, lapasotka 891 ja VL sp 3400 eli yhteensä lähes 190 000 vesilintua. Siinäpä tavoitetta tuleville syksyille.

KAHLAAJAT

MERIHARAKKA: Tyypillisen niukasti kaksi havaintoa. Tosin toinen koskee maakunnan ehkä suurinta syysparvea: 12.8. Rää Vuoniemi a66m (MH,AP,TN) ja 21.9. samassa paikassa 2p (PZ,MH).

TYLLI: Havainnot keskittyvät melko suvereenisti läänin parhaalle paikalle Out Vuonokseen. Kuitenkin ensihavis Toh Valkeasuolta, jossa 12.7. 1p (MH,TN). Vuonoksessa tyllejä havaittiin välillä 7.-16.8. lähes päivittäin maksimissaan 27 yksilöä. 17.8. oli sitten selvä huippupäivä. Mukavat 132/11a tylliä vaihtoi maisemia päivän aikana. Seuraavalle päivälle riitti vielä 56/9a. Tämän jälkeen muutto hiipui hiljalleen. Vuonoksen viimeiset 6 tylliä havaittiin 23.9. (AV ym.). Ainoat muut mainittavat havainnot tehtiin Toh Valkeasuolla, jossa 14.8. 20m ja 2p, 16.8. 19p ja 17.8. 20p/m (MH,TN). Yhteensä tyllejä havaittiin 381 yksilöä, joista Vuonoksessa 314!

TUNDRAKURMITS: Out Vuonoksessa seuraavasti: 9.8. 1ad p, 12.8. 3ad, 14.8. 1ad, 16.8. 14ad m, 17.8. 11ad p, 18.8. 2ad+1juv m, 28.8. 7juv, 2.9. 1ad, 22.9. 42/8a m, 23.9. 16/7a m ja 9.10. 2 (AV ym.). Muualta vain kolme havaintoa. 14.8. Vär Sääperi 1juv S (HKi), 14.9. Lie Kaupunginniemi 1p (PT) sekä 17.9. Kon Mönni 1ä m (MP). Yhteensä 104 yksilöä.

KARIKUKKO: Syksyllä hyvin harvinainen läpimuuttaja. Nytkin vain yksi havaittu; Out Vuonos 14.8. 1juv tuli muutolta, laskeutui hetkeksi ja jatkoi taas matkaa - tyypillistä Vuonoksessa (AV).

PUNAKUIRI: Äärimmäisen niukasti: 17.8. Out Vuonos 1ä m (AV,MH).

PUNAJALKAVIKLO: Out Vuonoksessa 1p 9.-12.8. (AV,MH,TN).

MUSTAVIKLO: Uskomatonta kyllä, mutta myös kaikki ilmoitetut mustaviklot kahta lukuunottamatta havaittiin Out Vuonoksessa. Välillä 24.7.-18.8. nähtiin yksittäinen lintu kahdeksana päivänä sekä 20.8. 2 lintua (AV ym.). Ainoat muualta: 21.8. Joe Höylas 1 (MH) ja 5.9. Toh Valkeasu 1 (HK,AV,AP).

ISOSIRRI: Out Vuonoksessa neljänä päivänä: 17.8. 1ad S+1ad m (AV,MH), 18.8. 1ad m (AV,AP), 28.8. 6juv (AV) sekä 23.9. 1juv (AV,AP,PP).

PIKKUSIRRI: Syksyn n.130 pikkusirristä 66 ynnättiin Out Vuonoksessa. Muutto oli tasaisen niukkaa välillä 23.7.-23.9. parhaan päiväsumman ollessa syksyn kovimpana kahluripäivänä 17.8. vain 14 yksilöä (AV ym.). Toh Valkeasuon suurin porukka oli 29.8. 18 yks. (HK,AV). Pieniä sirrejä piiperteli myös Joe Repokalliolla - enimmillään 13juv p 30.8.

LAPINSIRRI: Ensimmäinen yksinäinen tunnustelija lyltersi 12.7. Toh Valkeasuolla (MH,TN). Out Vuonoksessa yhteensä 32 tirisijää mukaanlukien syksyn toiseksi suurin parvi 11juv 19.8. (AV). Joe Repokalliolla jo 15.7. 13p (MH). Lieksan paras noteeraus Kaupunginniemestä 21.8. 7p (KN). Syksyn viimeiset vitkuttelijat, 2p, näki HK 4.9. Joe Repokalliolla. Yhteismääräksi laskeskelin n.90 yksilöä.

SUOSIRRI: Selvästi syksyn runsain arktinen kahlaaja. Paikoista jälleen Out Vuonos loisti ylivoimaisena ykkösenä. Ei vain paikan hyvyyden, vaan myös AV:n aktiivisen retkeilyn tuloksena. Kaikkiaan 899 havaitusta suosirristä muutti 22.9. 531juv/23a (AV,AP) ja 23.9. 306 (AV,PP,AP). Muualta nähtiin yhteensä vain 28 suosirriä!!

Niinpä syksyn 'Grand Total' oli kuitenkin vain 927 yks. Viimeinen ja samalla ainoa lokakuinen-käyränokka kaiveli apetta teollisuuslietteen seasta 9.10. Out Vuonoksessa.

KUOVISIRRI: Out Jokipohjan puhdistamo oli saanut 16.7. vieraakseen syksyn ensimmäisen

vaihtopukuisen kuovisirrin (PZ). Tämän lisäksi Vuonoksen ulkopuolelta tuli vain kaksi havaintoa: 16.8. Joe Repokallio 2juv p (HK) ja 17.8. Toh Valkeasu 1juv p (MH). Vuonoksessa seitsemänä päivänä yht. 17 lintua. 23.-24.7. 2ad, 14.8. 4juv m, 16.8. 4juv m, 17.8. 1+1+2juv m, 28.8. 2juv p sekä 22.9. 1juv m (AV ym.).

PULMUSSIRRI: Vanha lintu aloitti Out Vuonoksessa 25.7. (AV,MH,TN). Seuraavia saatiin odotella 16.8. saakka, jolloin Vuonoksessa 1yks.+2ad p (AV). 17.8. samalla paikalla 4/3a (AV) ja samana päivänä ainoa Vuonoksen ulkopuolinen Toh Valkeasuolla 1p (MH). Tämän jälkeen vielä kahdesti Vuonoksessa: 24.8. 1p (MH) sekä "päämuutto" 22.9. 6/4a (AV,AP). Yhteensä kelvolliset 16 lintua havaittiin.

JÄNKÄSIRRIÄINEN: Loisti ainoana arktisena kahlaajana täydellisellä poissaolollaan.

VESIPÄÄSKY: Kovin vähissä olivat vesipääskytkin. Ainoa 19.8. Out Vuonoksessa 1juv kiertelemässä (AV).

Mainittakoon vielä muutama havainto määrittämättömistä kahlaajista: pieniä kahlaajia muutti Rää Vuoniemessä 27.8. n.15m, 22.9. 10m sekä 23.9. 2m (MH). Keskikokoisia kahlaajia jäi tunnistamatta kahdesti: 14.8. Rää Vuoniemi 25m (MH,JR) sekä 23.9. Toh Onkamo 4m (MH). Vuoniemessä paineli 29.8. 11+2m isoa kahlaajaa ja Joe Höylaksella 17.9. vielä muhkea a120 muuttavaa IK:aa (MH).

VAELLUSLINNUT SYKSYLLÄ 1993

Syksy 1993 jäi muistoihin mahtavana vaeltajien syksynä. Käpytikat räjäyttivät pankin jo heinäkuun lopulla ja syyskuun alusta alkoi hillitön tiaisvaellus. Siinä sivussa esittivät myös närhet kohtalaisen vaelluksensa. Lokakuun tyypilintuja olivat urpiaiset. Havainnointi oli varsin tehokasta kolmella maakuntamme parhaimmista vaelluslintupaikoista, Joe Höytiäisen kanavan lintuasemalla (rengastuksista tarkemmin kts. Miettinen 1994), Rääkkylän Vuoniemessä ja Kiteen Kyyrönniemessä. Päivaellussuunnat lähes kaikilla massalajeilla olivat länteen tai luoteeseen. Vain pieni osa matkasi esim. kaakkoon. Monia mahtavia vaellusamuja jäi kokonaan havainnoimatta, mutta havaintoja jäi myös palauttamatta ainakin Vuoniemestä. Havaintopaikkojen välillä havaittiin rajujakin eroja samoina päivinä (esim. 10.10. urpiaisvaellus), mutta taas joillakin lajeilla (pyrstötiainen) vaellusrintama oli leveä ja tasainen. Mainittakoon että kovimpana tiaispäivänä Kyyrönniemen kärjen ohitti yli 700 tiaista! Iso niemi sumputti hyvin vaeltajia.

Hiiripöllö: Vaellusta ei ollut. Vain yksi kiertelijä havaittiin 17.10. Kii Röksässä (AS).

Varpuspöllö: Esittäytyi 5.-12.9. Kon Jakokoskella laulaen eli vihellellä pihapuissa (MP,HP,T.Pölonen), 27.10. nähtiin varpuspöllö Kon Selkiellä (T.Kontkanen,H.Järvinen,S.Soininen) ja 21.11. Lip Salokylässä (MH,VJ).

Lapinpöllö: Lapinpöllö viihtyi 24.-28.11. Kon Jakokoskella (MP). Juu Tuopanoella lehahti 20.9. 'lappalainen' (HL) ja Nur Salmenkylässä syyskuun aikana (HL,A.Lehtoranta). 31.10. Pol Huhmarista löytyi yksi pöllö (K.Varonen).

Viirupöllö: Rää Vuoniemessä 9.10. 1 NW (AP ym.).

Helmpöllö: 'Helmarit' liikkuvat melko mukavasti. 16.9. Juu Tuopanoella keksi tarkkanäköinen HL tiaisten hätyyttämän 'helmarin'. JMA harrasti Kon Puntarikosken kosteassa korvessa helmpöllön öistä syyspyyntiä, ja tulosta tuli seuraavasti: 10.9. 2r, 12.9. 1r, 14.-15.9. ä2, 17.9. 1 kontrolli ja 25.9. ä1. Kolme pöllöä (kaksi nuorta ja vanha) rengastettiin, yhdellä pöllöllä (kolmevuotias) oli jo rengas valmiina.

Käpytikka: Ennätysvaellus ja aikaisin. Ilmiselvästi rajan takaa Venäjältä tuli raju käpytikkojen aalto heinäkuun lopulla ja vaellus jatkui voimakkaana elokuulle. Pesintä oli mennyt varmaankin nappiin sekä käpysato minimiin ja niinpä pääosin nuoret tikat läksivät kohti länttä ja luodetta aikaiselle kesävaellukselle. Vaellus alkoi ilmeisesti hyvin äkisti, ja ajoittui päivittäin aina aikaiseen aamuun. Ensimmäinen ja varmasti kovin päivä oli 28.7., jolloin Rää Vuoniemessä lensi 422 yksilöä luoteeseen aikavälillä 9.30-11.30 (MH,TN). Valitettavasti kolme aamutuntia jäi havainnoimatta, joten päivän kokonaissaldo jää arvailujen varaan. Tikat lensivät kohtalaisen korkealla ja parvittain. Parvet taas saapuivat aaltona. 29.7. Vuoniemessä laskettiin tikkoja klo 6.10-9.30 tuloksena 213 vaeltajaa (MH,TN). Vaellus oli vilkasta jo heti aamusta. Joe Höylasilla ihmettelivät JT ja HK oikeaa tikkapumppua, joka tapahtui välillä 5.30-10.00. Tikkoja kirjattiin 214, mutta todellinen määrä lienee liikkunut 400-500:den välillä, sillä nuo tikat laskettiin rengastuksen ohessa.

Seuraavana päivänä eli 30.7. Höylasilla jatkui sama rumba. Klo 6.35-10.10 Höytiäisen ja Pyhäselän välistä kannasta pitkin matkasi satoja kävynkovertajia. Lintutornista niitä havaittiin 314 yksilöä (HK,PZ). Vuoniemessä nähtiin samana päivänä vain 16m käpytikkaa (AP). Tämän jälkeen varsinainen massavaihe oli ohi. Pienempiä aamuvaelluksia kuitenkin vielä riitti. Joe Höylasilla rengastettiin heinä-elokuun aikana 50 käpytikkaa, ja massa-aamujen lisäksi havaittiin muuttavia seuraavasti: 31.7. 16m, 7.8. 82m, 16.8. 4m, 21.8. 4m ja 6.9. 3m (PZ ym.).

Vuoniemen havaintoputki jatkui seuraavasti: 5.8. 5m, 12.8. 10m, 7.9. 2m, 14.9. 5m, 17.9. 7m, 18.9. 10m ja sen jälkeen ykköslintuja aina lokakuulle asti. Mainittakoon että monina elokuun alun aamuina vaellusta ei ollut juuri ollenkaan, kun taas toisina päivinä taivaalle ilmestyi joukoittain tikkoja. Kiihkeimmän vaiheen jälkeen havaittiin myös heikkoa paluumuuttoa kaakkoon. Kit Kyyrönniemessä tikkoja vaelsi seuraavasti: 25.9. 5m, 28.9. 3m, 29.9. 1m, 7.10. 2m, 10.10. 2m ja 12.10. 1m (MH,TN ym.). Lokakuulta aina alkutalveen käpytikkoja oli maastossa todella paljon.

Pikkutikka: Havaintoja tuli reilusti ja vaellusta havaittiin jo käpytikkojen massavaiheen aikaan. Rää Vuoniemi: 29.7. 4m, 5.9. 1m, 12.9. 2 NW, 1 SE, 16.9. 1 NW+1p, 18.9. 1 SE, 20.9. 1 NW, 4.10. 1 SE, 10.10. 4 NW ja 15.10. 1 NW (MH,PZ,HK ym.).

Kit Kyyrönniemi: 25.9. 1p, 7.10. 1 W, 8.10. 1p, 10.10. 1 NW ja 16.10. 1m (MH ym.).

Muut havainnot: 30.7. Joe Höylas 1p, 10.8. Lie Kitsi 1p (VMS), 10.8. Kon Selkie 1 (HK), 4.9. Kon Jakokoski 1 SW ja 17.9. Mönni 1p (MP), 7.9. Pyh Mulo 1 E ja 17.9. 1m (AP), 16.9. Joe Hasaniemi 1 (MH) ja Juu Tuopanjoki 1 (HL), 19.9. Pyh Mulo 1 SE (AV) ja Kes Sarvisalo 1 N (PZ), 16.10. Rää Haapasalmi 1 (MH) sekä 26.10. Vär Patsola 1 ja 7.11. Savikko 1 (HKi).

Pohjantikka: Myös pohjantikalla havaittiin hyvä vaellus. Seuraavaksi kaikki havainnot.

Joe Höylas: 6.9. 2p, 16.9. 3m, 25.9. 1 WNW ja 3.10. 1 WNW (MH,AV,PZ,VMS).

Rää Vuoniemi: 12.9. 1 SE, 17.9. 2m, 18.9. 3 SE ja 29.9. 1 NW (HK,AP,PZ ym.).

Kit Kyyrönniemi: 25.9. 2 kiert., 28.9. 1 W, 1p, 29.9. 1 W ja 10.10. 2 kiert. (MH,TN).

Muut havainnot: 4.9. Kon Jakokoski 1p (MP), 11.9. Pyh Mulo 1 SE ja 17.9. 1 NW (AV,AP), 1.10. Joe Ukonlahti 1p (AV), 31.10. Kes Varmonniemi 1p (PZ), 5.11. Vär Niirala 1p ja 7.11. kko 1p (HKi) sekä 7.11. Juu P-Vuokko 1 ja 27.11. Tuopanjoki 1 (HL).

Palokärki: Havaintoja ilmoitettiin hivenen normaalia enemmän, mutta pääosa linnuista oli paikallisia. Vaelluslennossa niitä nähtiin Vuoniemessä 12.9. 1 NW ja 18.9. 1 SE, Kyyrönniemessä yhteensä 3 W 25.9.-7.10. sekä Vär Kukkovaaralla 18.9. 1 W (PZ,MH,HK).

Kesykyyhky: Mielenkiintoinen vaellushavainto Kit Kyyrönniemestä; 10.10. 2 W (MH,TN).

Närhi: Närhet olivat liikekannalla kohtalaisen reippaasti P-K:n oloissa.

Ensimmäiset 2 NW muuttajaa kirjattiin 20.8. Joe Noljaakassa (PZ). Joe Höylasin paras muuttoparvi 13m nähtiin 8.9. (MH). Kattavin havaintosarja on Rää Vuoniemestä: 12.9. 21/4a SE, 14.9. 4 SE, 15.9. a8 SE, 16.9. 25/4a, 17.9. 61/14a SE, 20.9. 11m, 21.9. 3 SE, 2.10. 1m sekä 4.10. 4m

(MH,AP,PZ ym.). Parhaimpia muuttosummaa muualta: 21.9. Pyh Mulossa 15 NW (PZ) ja 25.9. Kit Kyyrönniemessä 22 NW (MH,TN).

Pähkinähakki: Varsinaista vaellusta ei havaittu, sillä 'muuttolennessä' nähdyt linnut Värsilässä ja Joensuussa ovat voineet olla paikallisia kierteleijöitä. Vär Sääperi: 29.8. 1 W, 5.9. 2 kiert., 19.9. 1 NE+2 kiert. sekä 7.11. 1p (HKi,HK,AP,K.Varonen). Joe Höylasilla 28.8. 1 SE (HK) sekä Linnunlahdella 23.8. 1 SE ja 26.8. 1 NW (MH). Lisäksi 29.8. Kit Puhoksessa 1 kiert. (MH,TN).

Korppi: Muuttamia vaellushavaintoja tehtiin varsin pitkällä aikavälillä. Lisäksi kierteleijöitä havaittiin läpi syksyn. Tosin joskus rajanveto kiertelevien ja muuttavien lintujen välillä on vaikeaa. Kon Jakokoskella nähtiin 12.9. 5m ja 5.11. 1m (MP), Kit Kyyrönniemessä 7.10. 2 E (MH) sekä Rää Vuoniemessä 26.10. 8 SE (HK,AP).

Harakka: Yksittäisiä vaeltajia havaitaan joka syksy lähinnä Vuoniemessä, niin nytkin; 4.10. 1m ja 7.10. 1 E (MH). Muuton luonteesta kertoo se, että harakat lentävät määrätietoisesti yhteen suuntaan erittäin korkealla. Lisäksi yksinäinen vaeltaja havaittiin 28.9. Kit Kyyrönniemessä (MH) ja 23.10. Kon Onttolassa 1 S (PZ).

Talitiainen: 'Tallarit' vaelsivat voimallisesti muiden tiaisten tapaan. Vaellus oli voimallisinta syyskuun lopulla, ja yleensä aamutuimaan. Kyyrönniemi sumputti talitinttejä Vuoniemeä selvästi paremmin. Päämuuttosuunta molemmissa paikoissa oli luoteeseen. Joe Höylasilla esiintyminen oli keskimääräistä vaisumpaa ja huippu syys-lokakuun vaihteessa (JM).

Rää Vuoniemi: 3.9. 20 kiert., 10.9. 2m, 13.9. 10m, 15.9. 3m, 17.9. 61m, 18.9. 27m, 21.9. 23m, 22.9. 20kiert., 26.9. 11m, 28.9. 16m, 29.9. 30m, 4.10. 12m, 6.10. 5m, 7.10. 41m, 10.10. 10m, 13.10. 1m sekä 15.10. 6m (AV,HK,MH,PZ,AP ym.).

Kit Kyyrönniemi: 25.9. 66m, 28.9. 80m, 29.9. 89m, 7.10. 33m, 10.10. 30m, 12.10. 20m sekä 16.10. 30m (MH ym.).

Sinitäinen: Liikkui myös mukavasti. Vaeltajia tuli ilmeisesti kaukaa, ja ainakin yksi Venäjältä. Joe Höylasilla kun kontrolloitiin 1.10. venäläisellä renkaalla varustettu nuori koiras (JT). Höylasilla sinitintit vaelsivat suhteellisesti voimakkaammin kuin talitiaiset (JM). Syksyn paras vaellussumma tuli 7.10. Rää Vuoniemestä, missä muutti 93/9a. Muutto ajoittui varsin pitkälle ajalle ja päävaellussumma oli talitiaisen tavoin luode.

Rää Vuoniemi: 10.9. 4m, 12.9. 4m, 13.9. 10m, 17.9. 5m, 18.9. 11m, 26.9. 8m, 28.9. 22m, 4.10. 3m, 7.10. 93m sekä 15.10. 28m (HK,AV,MH ym.).

Kit Kyyrönniemi: 25.9. 56m, 28.9. 20m, 29.9. 3m, 7.10. 6m sekä 10.10. 30m (MH,TN).

Hömötiainen: Liikehti runsaasti. Vaellus alkoi voimakkaasti jo elokuun loppupuolella ja kesti pitkään. Esimerkiksi Joe Höylasilla rengastettiin jo 23.8. 18 yks. ja juuri ennen talven tuloa 10.10. 34 yks. Selvää huippuvaihetta vaelluksessa ei havaittu (JM). Yleensä vaellus oli voimakkainta aamulla (etenkin Kyyrönniemi), mutta monesti isoja parvia liikkui myös keskipäivällä. Havainnoinnin puutteellisuuden takia monia hyviä päiviä jäi vain satunnaiselle havainnoinnille, joskin sää ei aina suosinut vaeltajia (esim. syyskuun lopun sumuaamut).

Rää Vuoniemi: 3.9. 50 kiert., 10.9. 39m, 11.9m. 7, 12.9. 159/6a, 13.9. 33m+a70kiert!, 14.9. 60m, 15.9. 38 NW+34 SE (klo 10-12), 17.9. 68m, 18.9. 31 NW+10 SE, 22.9. 5 kiert., 4.10. 11m, 5.10. a25m, 6.10. 3m, 7.10. 25m, 9.10. 102m, 10.10. 74m, 13.10. 10m sekä 15.10. 62m (HK,AV,MH ym.).

Kit Kyyrönniemi: 25.9. 143/9a, 28.9. 70m, 29.9. 27m, 7.10. 11m, 8.10. 15m, 10.10. 101m, 12.10. 25m sekä 16.10. 14m (MH ym.).

Kuusitiainen: Esitti melko voimakkaan vaelluksen. Kyyrönniemessä havaittiin tiaisten massapäivänä 7.10. yllättävän voimakas huippu, 103 vaeltajaa, suuntana muiden tiaisten tapaan luode. Vuoniemeen ja Kyyrönniemeen nähden Joe Höylasilla oli uskomattoman vaisu

kuusitintisyys, vain 11 rengastettiin (JM).

Rää Vuoniemi: 3.9. 25 kiert., 5.9. 35 kiert., 10.9. 23m, 11.9. 29m, 12.9. 3m, 15.9. 3m, 18.9. 7m, 3.10. 1m, 4.10. 4m, 5.10. a25m, 6.10. 37/2a (klo 9.30-9.50) sekä 15.10. 16m (HK,MH ym.).

Kit Kyvrönniemi: 25.9. 30m, 28.9. 25m, 29.9. 10m, 7.10. 103m, 10.10. 58m sekä 12.10. 18m (MH,TN ym.).

Lapintiainen: Varsin niukka vaellus. Joe Höylasilla rengastettiin kahden hyvän vuoden jälkeen vain 3 yksilöä (JM). 17.9. Lie Mustalammi 2 ja Kokkojärvi 2, 18.9. Palkinjoki 2 - kaikki tiasten sekaparvissa (PT). Kit Kyvrönniemessä 25.9. 1 kiert. ja 10.10. 2 NW (MH), sekä 25.10. Joe Rantakylä 1 (AS).

Töyhtötiainen: Joe Höylasilla on havaittu säännöllistä mutta pientä liikehdintää viime vuosina. Nyt 9 rengastusta ajalla 23.8.-21.9. (JM). Lisäksi Rää Vuoniemessä havaittiin 18.9. 3 SE (HK).

Parus sp: Kovimpina tinttipäivinä määrittämättä jäi useita tiaisia.

Rää Vuoniemi: 18.9. 30m, 20.9. 30m ja 21.9. 20m, sekä Kit Kyvrönniemi: 25.9. 20m ja 28.9. peräti 150m (MH ym.).

Pyrstötiainen: Pyrstötiainen esitti mahtavan vaelluksen. Poutaiset aamut syys-lokakuun vaihteessa virittivät 'pytit' vaellushuumaan. Etenkin Kyvrönniemen ja Vuoniemen kautta luoteeseen suuntasi tuhatmäärin 'pyrstöveikkoja'. Kovimpana massapäivänä 10.10. Kyvrönniemi päihitti kirkaasti Vuoniemen. Pyrstötinttien vaellus oli kiihkeää, ja esim. Kyvrönniemessä parvet ottivat korkeutta jo ennen niemen kärkeä suunnaten vakaasti W-NW:en. Joe Höylasin rengastuksista (126) yli puolet tuli kahtena päivänä: 30.9. 31r ja 8.10.36r (JM). Myös muualla havaittiin vaeltavia pyrstötiaisia parvia, esim. Kon Jakokoskella lähes päivittäin useita parvia syyskuulta aina lokakuun lopulle asti (MP). Rää Vuoniemi: 13.9. 20m, 15.9. 5m, 17.9. 17m, 26.9. 35m, 4.10. 17m, 7.10. 214/18a (klo 8-12), 9.10. 163m, 10.10. 180/18a (7-12), 11.10. 7m, 13.10. a50m, 15.10. 169/13a, 23.10. 7m, 26.10. 6m, 6.11. 19m sekä 7.11. 6m (HK,AV,MH ym.).

Kit Kyvrönniemi: 25.9. 85/5a, 28.9. 40m, 29.9. 65m, 7.10. 290m, 8.10. 78m, 10.10. 448m, 12.10. 317m sekä 16.10. 60m (MH,TN).

Joe Höylas: (rengastusten lisäksi) 10.10. 115/6a (klo 13-14), 15.10. 40m sekä 23.10. 20m (MH ym.).

Pähkinänakkele: Keskinkertaista hivenen voimakkaampi vaellus. Ensimmäiset nakkelit havaittiin jo syyskuulla. Pääosa havainnoista koski ruokintapaikoilla havaittuja lintuja. Vaellushavainnoja tehtiin seuraavasti. Rää Vuoniemessä nähtiin 18.9. 1 NW (HK ym.) ja 17.10. 2+1 NW (PZ). Kit Kyvrönniemessä havaittiin syksyn paras nakkelilukema 7.10. 1+1+2 NW (MH,PP).

Ruokinnalle nakkeleita ilmaantui lokakuun lopulta lähtien. Out Laikanlahti 25.10.-15.11. (Eira Kinnunen), Kii Heinävaara n.12.11. (Risto Lähti), Toh Kostamo 28.10.- (Pirkko Salmela) ja Tikkala 30.10 1 rengastettiin (JT,Anja Viitala), Kon Kulho marraskuussa (Jorma Mikkonen), Joe Höylaksen vakiopaikalla 13.11. (PZ), Juu Salokylä 9.10.- (A.Puuronen), 20.10.- Paalasmaa (HL) ja Kirkonkylä XI-alku (Kirjavainen), Lie Rauhala 29.10. 1 rengastettiin (EL), Vuonislahti X-loppu (Tarja Eronen), Rauhala 6.11. 2 yks. (EL) sekä Pankakoski 15.-16.11. (Seppo Mustonen).

Eli yhteensä 22 nakkelia havaittiin, joista 8 vaelluslennossa ja 14 lintulautojen tykönä.

Puuklippijä: Pientä liikettä havaittiin. Joe Höylasilla 6 vaeltajaa pultattiin (JM), ja Rää Vuoniemessä havaittiin 10.10. 2 NW+2 SE (PZ).

Hippiäinen: Ei vaeltanut kuin nimeksi. Rää Vuoniemessä nähtiin 3.9. 15 kiert., 22.9. 5 kiert. ja 5.10. 5 kiert., ja Kit Kyvrönniemessä 25.9. 10p+10m, 28.9. 10 kiert. sekä 12.10. 10 kiert. (MH ym.). Joe Höylasilla keskivertovuosi, 42 rengastusta (JM).

Tilhi: Melko vaisu vaellus ja paikallisena tilhiä havaittiin niukasti johtuen heikosta

pihlajanmarjasadosta.. Ensimmäinen tilhiparvi nähtiin 25.7. Kon Ilvesvaarassa, missä kierteli jo 20 töyhtöpään parvi (MP). Juu kk:ssa puolestaan nähtiin 15.8. 50 yks. (HL). Syyskuun alussa pikkuparvia liikehti jo monin paikoin. Joe Höylaksella 13.9. 9 NW, 16.9. 47/3a ja 17.9. 40m (MH). Joe Linnunlahdella 13.9. 25 N ja Nolljakassa 20.9. 100p sekä 25.9. 80/8a WNW-W (PZ). Kit Kyvrönniemessä tilhiä nähtiin seuraavasti: 25.9. 12m, 28.9. 47m, 29.9. 7m sekä 7.10. 67m (MH). Ainakin Joensuussa meno piristyi 1.10., ja tuolloin Ukonlahdella yhteensä 100 NW (PZ) ja muualla kaupungilla yht. 100 p/kiert. (MH). 'Huippulukemat' 200p sirsijää laskettiin 20.10. Joe Yliopistolla (PZ). Tämän jälkeen tilhet hävisivät, ja vain 24.11. oli Joensuussa vielä 90 tilheä (HK,AP).

Pikkuarvunen: Selvää liikehdintää havaittiin, joskin pikkuarvunseen pääsiintymisalueella, esim. Värttilässä, paikallisten kiertelijöiden ja todellisten vaeltajien erottaminen on mahdotonta. Joe Yliopistolla nähtiin 31.8. 9p ('oudossa' ympäristössä=vaeltajia) (JMa). Vär Sääperillä läksi 26.8. 120 linnun parvi 'muutolle' ja suuntasi kaakkoon (HKi). Rää Vuoniemessä havaittiin vielä 17.10. ä m pikkuarvunen (PZ).

Urpiainen: 'Urpot' vaelsivat voimallisesti. Hyvien stajipaikkojen ansiosta myös luvut liikkuvait ennätyksissä. Urpiaiset alkoivat liikkua hissukseen jo syyskuun alussa, mutta vasta lokakuulla meno piristyi. Syksyn huipennus koettiin 10.10. Kyvrönniemessä, missä kirjattiin ennätykselliset 10120 muuttajaa. Tuolloin niemen kärjessä oli jatkuva urpiaismyly, kun parvet hakivat rohkeutta leveän salmen ylitykseen. Parvet yhtyivät monesti jopa 1000 yksilön suurparviksi ja läksivät länteenluoteeseen. 16.10. urpiaiset puolestaan läksivät kovassa lounaistuulossa niemen tuulensuojapuolelta liikkeelle aivan veden pinnassa yrittämään Savonrannan puolelle. Tuntui että vaahtopäiden välissä lähes paikallaan pyristelevät pienet höyhenpallot hukkuvat väkisin vaellusmatkallaan. Se jäikin arvoitukseksi, sillä stajarit eivät jaksaneet kohmeisessa säässä kiikaroida tuntia kauemmin. Rää Vuoniemi: 4.10. 200m, 10.10. 400m, 13.10. a400 SE, 17.10. 264m, 26.10. 400m, 6.11. 100m, 7.11. 415m ja 9.11. 100m (PZ,AV,HK ym.).

Myös muualla havaittiin runsaasti urpiaisia muutolla ja kiertelemässä. Kon Jakokoskella lähes päivittäin parvia lokakuussa, parhaiten 10.10. 250m, ja vielä 29.11. 70p (MP). Lieksan suunnalla pikkuparvia, esim. 26.10. Merilässä 90p ja 1.11. 88 (SK). Juuassa syys-lokakuulla vähän, mutta marraskuun lopulta alkaen runsaasti havaintoja 100-200 yks. parvista (HL). Kon Selkie oli myös punapipojen suosiossa: 20.10. 300 kiert., 28.10. 150p ja isoja parvia aina joulukuulle asti (HK). Vär Sääperillä pyrähti 23.10. 235 'norkonnävertäjää' (HKi). Rää Haapasalmella puolestaan 9.10. a250 kiert. (MH).

Tundraurpiainen: Vain yksi havainto ilmoitettiin; 28.10. Kon Selkie 3p (HK).

Vihervarpunen: Aloitti liikehdinnän ajoissa. 20.7. Kon Paiholassa 100p (MP), ja elokuussa Lieksassa jo reilusti pikkuparvia (EL). Joe Nepenmäellä nähtiin 16.8. 150 kiertelijää (AP). Syyskuussa vihervarpusten liikehdinta huipentui ja lokakuussa se oli jo käytännöllisesti katsoen ohi. Joe Hasaniemessä pyöri 16.9. n.300 'spinaria' (MH,AP). Rää Vuoniemessä kirjattiin liikehdintää syyskuussa lähes päivittäin, parhaiten 5.9. 105m (HK). Joe Höylas: 5.9. n.50m, 6.9. 500m, 8.9. 230m, 16.9. 100m ja 17.9. 100m (MH ym.). Kit Kyvrönniemi: 25.9. 10m, 28.9. 150m, 29.9. 60m, 7.10. 3m, 10.00. 5m ja 12.10. ä m (MH ym.).

Punatulkku: Vain Kit Kyvrönniemessä punatulkkujen vaellus näkyi selvästi; 25.9. 28m, 28.9. 100m, 29.9. 50m, 7.10. 177m, 10.10. 56m ja 12.10. 30m (MH,TN). Rää Vuoniemessä seuraavasti; 2.7. 1m, 14.9. 5m, 4.10. 2m, 5.10. 7m ja 17.10. 17m (PZ ym.).

Taviokuurna: Vaisuhko vaellus. Ensimmäiset kuurnat nähtiin 13.10. Vär Patsolassa. Savikossa puolestaan oli 7.11. 9p ja Sääperillä 6 yks. muutti länteen (HKi). Lokakuun lopulla ja marraskuulla yksittäisiä ja kaksittaisia kuurnia nähtiin tasaisesti ympäri maakuntaa ja kerääntymiltä vältyttiin. Parhaimmat lukemat Värttilän lisäksi nähtiin 21.11. Rää kk:ssa, missä 9p ja Pyh Nivassa 10p (MH,VJ), sekä 6.11. Lie Rauhalla 6p ja 31.10. Kon Mönnessä myös 6p (MP). Pihlajanmarjojen puutteesta kuurnat tyytyivät pureskelemaan esim. kuusen silmuja.

Isokäpylintu: Vain kaksi nuorta lintua määritettiin 30.8. Kes Mäntyniemessä (AP).

Loxia sp: Perinteinen heinäkuun vaellus ja lisäksi yksittäisiä parvia läpi syksyn.

Joe Höylas: 19.7. 63 W-NW ja 30.7. 111/15a W ja E, 31.7. 145m, 7.8. 36m ja 16.8. 5m (PZ,HK).

Rää Vuoniemi: 2.7. 35 SE, 21.7. 60 SE, 28.7. 37m, 29.7. 30m, 5.8. 45m, 14.8. 21m, 12.9. 17 SE ja 17.10. 11 W (PZ,HK ym.).

Kirjosilpikäpylintu: Vain yksi havainto: 10.10. Kit Kyyrönniemi 4 W (MH,TN).

Kirjallisuus

Kontkanen, H. 1994: Syksyn 1993 arktika Virossa, Venäjällä ja Suomessa. - Linnut 29(5):8-15.

Miettinen, J. 1994: Höytiäisen kanavan lintuasema 1993. - Siipirikko 21(1):13-18.

Lauri Karttunen (1927-1994) in memoriam

Filosofian maisteri, rehtori emeritus Lauri Karttunen siunattiin haudan lepoon 24.9. 1994 Liperissä.

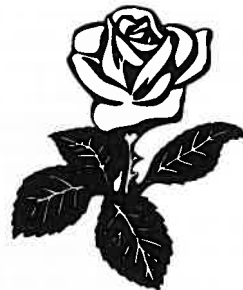
Lauri Karttunen oli voimakas vaikuttaja Liperin kulttuuri- ja sivistyselämässä. Opettajantoimensa ja lukuisten luottamustehtäviensä lisäksi Liperi ja liperiläisyys olivat hänelle rakkaita. Ansioistaan hänet valittiin mm. Vuoden Liperiläiseksi ja paikallisen Antti-patsaan saajaksi.

Synnyinpaikka Mattisenlahti tarjosi nuorukaiselle hyvät puitteet luontoharrastukselle. Muistiinpanoja luonnosta ja etenkin linnuista on kertynyt vuodesta 1942 lähtien. Lauri Karttunen lintuaiheisia artikkeleita on julkaistu sanomalehti Karjalaisessa, Siipirikossa sekä säännöllisesti paikallislehti kotiseutu-uutisissa.

Lauri Karttunen oli erityisen tunnollinen Liperin alueen lintuhavaintojen kokoaja, ja opettajana hänen oli helppo innostaa koululaisia harrastuksen pariin. Lauri oli erityisen kiinnostunut laululinnuista, mutta myös muu luonto oli hänelle läheinen. Hän oli Liperin Luonnonystävien perustajajäsen ja puheenjohtaja sekä Pohjois-Karjalan Lintutieteellisen Yhdistyksen pitkäaikainen jäsen.

Kauko Rouhiainen

HARVINAISUUDET 1993 POHJOIS-KARJALASSA

Mauri Leivo

Aluerariteetikomitean (ARK) postilaatikoon tipahti ennätysellinen määrä harvinaisuushavaintoja. Näistä yhteensä n. 333 harvinaisuushavainnosta hyväksyttiin 252. Hylätyistä (77) lähes kaikki koskivat ns. maallikkohavaintoja eli ei varsinaisten lintuharrastajien havaintoja. Lisäksi joukko tuntomerkkien kuvausta vaativia lajeja jätettiin kuvaamatta, joten ne hylättiin automaattisesti.

Valtakunnallisista harvinaisuuksista tehtiin ilmoituksia yhteensä 12, joista Rariteetikomitea (RK) hyväksyi 8. ARK työsti lausunnot näistä havainnoista ennen RK:lle lähettämistä.

ARK:n kokoonpano pysyi ennallaan, rutinoituissa käsissä. Itse olen tarkastanut pohjoiskarjalaisia harvinaisuushavaintoja jo 13 vuoden ajan (eli kokonaiset 41 % elinvuosistani!) ja Petri Hottolakin on ehtinyt puuhailia ARK-kuponkien parissa 11 vuotta. Jouni Pursiainen vaeltaa kolmella vuodellaan vasta ARK-uransa alkutaipaleella, vaikka muutoin onkin joukon nestori.

ARK remontoi lajilistaansa rankalla kädellä

Pohjois-Karjalan ARK-lista on aina ollut tunnetusti pitkä kuin nälkävuosi. Kun RK siirsi listoiltaan vuoden 1994 alusta kymmenkunta lajia ARK:ille, niin Pohjois-Karjalan ARK-listasta uhkasi tulla lähes yhtä pitkä kuin Suomen lintujenlajiluettelo. Jotain oli siis tehtävä. Ja ARK tekikin - lajilistan suurremontin!

Ensinnäkin täydellisen kuvauksen vaativien lajien määrää pienennettiin tuntuvasti. Tämän tarkoituksena oli helpottaa lintuharrastajien urakkaa, joka varsinkin aktiivisimmilla henkilöillä on ollut tiettyjen lajien takia varsin suuri. Tällaisen muutoksen kokivat mm. haarahaukka, heinäkurppa, merilokki ja lapintiiira.

Toisaalta monet nykyisen harvinaisuuskatsauksen lajeista ovat niin säännöllisiä ja runsaslukuisia, ettei niiden paikka ole ARK:n mielestä enää tässä katsauksessa. Näiden lajien esiintyminen on sen verran hyvin tunnettua, etteivät viime vuodet ole paljastaneet enää tässä suhteessa mitään uutta. Harvinaisuuskatsauksesta poistettuja lajeja ovat mm. merimetso, merikotka, merikihu, harmaapäätikka ja nokkavarpunen.

Tällainen remontti muuttaa tietysti koko yhdistyksen havaintojen keruujärjestelmää, joten Siipirikon 1/95 välissä toimitetaan kaikille yhdistyksen jäsenille tästä erilliset ohjeet. Niiden avulla koetetaan poistaa epäselvyyttä siitä, mitä havaintoja mihinkin katsaukseen ilmoitetaan. Myös uusittu ARK-lajilista on tässä liitteessä.

Ongelmalliset maallikkohavainnot

Kokonaisuutena lintuharrastajien tekemien harvinaisuusilmoitusten taso oli tällä kertaa parempi kuin koskaan. Samoin havaintoja ilmoittaneiden määrä oli ennätysellisen suuri. Siitä kiitos kaikille havaintojen ilmoittajille.

Mutta lähes itkun partaalle ARK:n ajoi maallikkohavaintojen käsittämätön paljous. ARK on puuttunut maallikkohavaintojen ongelmallisuuteen jo aiemmin (Hottola & Leivo 1992). ARK on yhä sitä mieltä, että Siipirikko tai muut lintutieteellisten yhdistysten lehdet eivät ole oikea foorumi julkaista maallikkohavaintoja. Niiden paikka on pikemminkin Maaseudun Tulevaisuuden luontopalstalla tai jossakin muussa epätieteellisessä julkaisussa.

ARK ei myöskään aio jatkossakaan suhtautua kovinkaan myönteisesti maallikkohavaintoihin. Lukuisat esimerkit kertovat, miten uskomattomia erehdyksiä maallikot voivat tehdä. Lintujen tarkkailuun ja määrittelyyn perehtymättömillä ihmisillä mielikuvat ja "erikoisen" linnun aiheuttama innostus lyövät pahasti korville kritiikkiä ja kylmänviileätä linnun tarkastelua. Ei siis ole ihme, että silmien eteen tupsahtanutta, kirjavankomeaa vihervarpusta on luultu harjalinnuksi. Tai ensimmäistä kertaa ruokintapaikalle ilmaantunut viherpeippo sekotetaan harmaapäätikkaan. Kotkiksi "väännetään" hyvässä uskossa monenlaisia siivekkäitä korpista hiirihaukkaan.

Maallikkojen havainnot koskevat yleensä vain tiettyjä, samoja lajeja. Lintutiede ei kärsi siitä, että jokunen oikeakin harjalintu tai harmaapäätikka jää ilmoittamatta. Paljon tärkeämpää on, että ne havainnot jotka julkaistaan, ovat kauttaaltaan luotettavia ja asiaan perehtyneiden lintuharrastajien tekemiä.

Siispä vielä kerran. Jos otatte vastaan harvinaisuushavaintoja maallikoilta, niin käykää varmistamassa linnun määrittäminen tai pyytäkää heitä ottamaan linnusta valokuva. Muussa tapauksessa havaintoja ei kannata ilmoittaa ARK:lle.

"ARK-bolkotti" jäytää harvinaisuuskatsausta

Ylipäättään huomattavasti enemmän merkitystä kuin maallikkohavaintojen ilmoittamisella tai ilmoittamatta jättämisellä on sillä, että edelleen muutamit maakunnan aktiivisimmista lintuharrastajista eivät jaksa vaivautua RK- tai ARK-ilmoitusten tekemiseen. Monet heistä ovat sitä paitsi harrastuksessaan suuntautuneet juuri harvinaisuuksien etsimiseen, joten kymmeniä harvinaisuushavaintoja, osa merkittäviäkin, on joka vuosi sen takia jäänyt pöytälaatikoihin pölyttymään.

Samoin rengastajapiireissä laiminlyödyään jatkuvasti rengastustoiminnan ja Helsingin Yliopiston Eläinmuseon Rengastustoimiston edellyttämää harvinaisuushavaintojen ilmoittamista. Varsinkin havainnot tietyistä varpuslintuharvinaisuuksista loistavat poissaolollaan, koska niitä nähdään lähes ainoastaan Höytiäisen kanavan lintu- eli ARK-boikottiasemalla. Joitakin ilahduttavia poikkeuksia (mm. yhdistyksemme uusi puheenjohtaja Jukka Matero) tästä säännöstä esiintyy.

Toivottavasti ARK-listan raju uudistus laskee ilmoituskynnyksen näille herroille riittävän alhaiseksi ja lähitulevaisuudessa saataisiin lopulta aikaiseksi täysin kattava katsaus.

Katsauksessa käytetyt lyhenteet

Luvut lajinimen jäljessä: vasemmanpuoleinen sulkeissa oleva luku kertoo ARK:n perustamisvuodesta 1975 katsausta edeltävään vuoteen 1992 Pohjois-Karjalassa tavattujen kyseisen lajin yksilöiden kokonaismäärän. Oikeanpuoleinen luku kertoo katsausvuoden 1993 vastaavan yksilömäärän.

Lyhenteet: ** = laji josta tehdään ilmoitus RK:lle, * = laji josta tehdään ilmoitus ja täydellinen kuvaus ARK:lle, 1/ = koiras, /1 = naaras (esim. 1/3 on parvi, jossa on yksi koiras ja kolme naaraa), /1-puk. = naaraspuukuinen (so. naaras tai nuori), ad = vanha tai aikuinen, subad = esiaikuinen, juv = nuori, 1kv,2kv.. = 1., 2. jne. kalenterivuoden lintu, jp = juhalpuukuinen, vp = vaihtopukuinen, tp = talvipukuinen, va = vaalean värimuodon lintu, tu = tumman värimuodon lintu, Ä = laulava (1Ä = lintu on myös nähty, Ä1 = lintu on vain kuultu), p = paikallinen, m = muuttava, SW jne. = muuttosuunta (lounas jne.), kie = kiertelevä, reng. = rengastettu.

Havainnoitsijalyhenteet: Havainnoitsijat on ilmoitettu katsauksessa aakkosjärjestyksessä kuitenkin siten että havainnon ilmoittajan nimi on mainittu ensimmäisenä. Mikäli havainnoitsija esiintyy vain kerran katsauksessa, on hänen nimensä kirjoitettu kokonaisena.

TE = Tuomo Eronen, MH = Markku Halonen, PH = Petri Hottola, HH = Hannu Huuskonen, SH = Suvi Hämäläinen, TI = Tuomas Immonen, VJ = Vesa Jouhki, AJ = Aimo Jukkara, JJ = Juha Juutinen, MKA = Matti Kapanen, LK = Lauri Karttunen, MKe = Matti Ketola, HKi = Hannu Kivivuori, AK = Ari Kokkonen, HKo = Harri Kontkanen, VK = Veikko Korhonen, KK = Karri Kuitunen, HL = Hannu Lehtoranta, ML = Mauri Leivo, KL = Kalervo Leppänen, PL = Paavo Liimatta, VM = Veikko Makkonen, AM = Antti Marjokorpi, KM = Kimmo Martiskainen, JMa = Jukka Matero, JM = Juha Miettinen, PM = Pertti Mähönen, TN = Toni Nevalainen, PP = Petri Palviainen, AP = Ari Parviainen, MP = Matti Piironen, JP = Jouni Pursiainen, HPä = Harto Päivinen, HPö = Heikki Pönkkä, KR = Kauko Rouhiainen, JR = Jouko Räsänen, JS = Jarno Sormunen, VMS = Veli-Matti Sorvari, KV = Kari Varonen, AV = Antti Vänskä, PZ = Pentti Zetterberg

Kuntalyhenteet: Ilo = Ilomantsi, Joe = Joensuu, Juu = Juuka, Kes = Kesälahti, Kii = Kiihtelysvaara, Kit = Kitee, Kon = Kontiolahti, Lie = Lieksa, Lip = Liperi, Nur = Nurmes, Out = Outokumpu, Pol = Polvijärvi, Pyh = Pyhäselkä, Rää = Rääkkylä, Toh = Tohmajärvi, Tuu = Tuupovaara, Val = Valtimo, Vär = Värtsilä.

Hyväksytyt havainnot

* **Pikku-uikku** (*Tachybaptus ruficollis*) (10,1)

4.5. Val Kalliojärvi Ä1 (PH).

Yksilömäärä tyypillinen, kun taas havainnon ajankohta epätyypillinen. Maakunnasta tunnetaan vain muutamia pesimäaikaisia havaintoja tästä piilottelevasta lajista. Useimmat havainnot ovat talvikaudelta.

* **Merimetso** (*Phalacrocorax carbo*) (333,181)

21.4. Joe Rantakylä 2 NW (MH), 25.4. Joe Höylas 1 (Tommi Nyman), 7.5. Kon Mönni 1 m (MP, Hannu Piironen), 8.5. Joe Höylas 1 NE (PH,KV ym.), 11.5. Joe Linnunlahti 9 N (PH), 11.-12.5. Kes Puruvesi Ristilahti 1 p (KM), 13.5. Kit Puhos 4 N (PH), 30.5. Kes Rasti 1 p (MH,VJ,KK,PM), 29.8. Vär Uusikylä 10+15 SW (HKo,AV), 12.9. Joe Rantakylä 23+9 SW (PH), 15.9. Rää Vuoniemi 1 SW (MH), 15.9.-1.10. 1-5 p Joe keskusta-Hasanniemi (MH ym.), 18.-25.9. Lie Lieksanjokisuu 1 p (AK/HKo), 19.9. Rää Vuoniemi 2 SW (PH,AJ,JP), 24.9. Kon Kinnukallio 42 SW (PM) ja Kes Sarvisalo 28+13 SW (MH), 3.10. Joe Ukonlahti 2 subad kie/SW (JP), 4.10. Rää Vuoniemi 1 S (MH), 10.10. Kit Kyyrönniemi ain. 6 p (MH,TN), samassa paikassa vielä 12.10. 2 ja 16.10. 1 (MH,TN,PP), 15.10. Rää Vuoniemi 1 subad kie (HKo,AP), 31.10. Juu Pielinen 1 p (Jari Halonen).

Poikkeuksellisen runsas esiintyminen. Edellinen ennätys vuodelta 1989 (93 yksilöä) rikkoutui selvästi. Tyypilliseen tapaan parhaat muutot nähtiin alkusyksyllä. Ajalla 29.8.-24.9. havaittiin yht. 148 merimetsä.

Vuoden 1994 alusta alkaen merimetsohavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

* **Harmaahaikara** (*Ardea cinerea*) (114,9)

29.4. Out Sysmäjärvi 1 (MKe), 25.7. Joe Höytiäisen kanava 1 kie/SE (JMa), 27.7. Kon Lehmo 1 p/kie (Risto ja Kare Lähti/HKo), 31.7. Kon Paihola 1 (MP), 13.8. Lie Patvinsuo 1 p/NW (VMS), 14.8. Vär Sääperi 3 p (MH,JP), 4.9. Lip Käsämä 1 p (VJ).

Runsaudeltaan ja esiintymiskuvaltaan normaali vuosi.

* **Kattohaikara** (*Ciconia ciconia*) (77,11)

3.5. Lip Ahonkylä 2 p (MKe), 6.5.-7.6. Vär Niirala-Uusikylä alueella 1 p (monet), 14.5. Lip Kompero 4 p (Kari Elo, Anna-kaisa Elo), 4.6. Lie Märjälähti 1 p (Marko Ojala/HKo), 14.6. Toh Timola 2 p ja samassa paikassa 15.6. vielä 1 p (TE/HKi), 15.6. Pyh Niittylahti 1 (AJ,Heli Laine).

Kolmanneksi runsain esiintyminen kautta aikojen. Vuonna 1989 tavattiin 23 ja v. 1992 16 kattohaikaraa. Lähes kaikki maakunnan kattohaikarahavainnot on tehty touko-kesäkuussa.

* **Mustahaikara** (*Ciconia nigra*) (3,1)

30.5. Vär Uusikylä 1 SE (KK,VJ,PM).

Ensimmäinen havainto sitten vuoden 1983! Mustahaikara on yllättävän harvinainen laji Pohjois-Karjalassa ottaen huomioon sen kaakkaisen levinneisyyden ja säännölliset havainnot Etelä-Karjalan puolella.

* **Kyhmyjoutsen** (*Cygnus olor*) (15,4)

18.4. Joe Höylas 4 p (JS).

Toiseksi suurin parvi kautta aikojen Pohjois-Karjalassa. Viime aikaisesta runsastumisesta huolimatta kyhmyjoutsenia on tavattu 1990-luvulla tahtia yksi havainto/vuosi.

Mustahaikara tavattiin Pohjois-Karjalassa kymmenen vuoden tauon jälkeen. - Mauri Leivo.

Vuoden 1993 haarahaukkasaldo Pohjois-Karjalassa oli kolme yksilöä. -Kaikki nähtiin huhtikuun lopussa Värtsilässä. - Mauri Leivo.

Kanadanhanhi (*Branta canadensis*) (92,24)

17.4. Kit Kiteenjärvi 1 p (MH,VM,TN,JR), 17.4. Kes Mäntyniemi 1 S (MH,TN,JR), 23.4. Kon Jakokoski 2 m (MP), 24.4. Vär Säpäri 2 N + 2 N/p, jotka paikalla 26.4. asti (HKi,PH,HKo,AP), 27.4. Lie Lieksanjokisuu 1 p (AK/HKo), 30.4. Toh Valkeasuo 5 p (MH,VJ) ja Out Sysmäjärvi 1 p (PH,ML,AJ,KL,PL,KV), 1.5. Toh Tohmajärvi Peijonniemenlahti 1 p (PH,HKo,ML,PP,HPö), 1.5. Ilo Mutalahti 2 (PP, Martti Jeskanen), 2.5. Kon Paihola 1 (Alpo Eskelinen/MP), 3.5. Joe Utran kanava 1 (PM), 29.10. Kit Pyhäjärvi 4 p (VM/HKo).

Laji runsastuu yhä: nyt uusi ennätys 24 yksilöä. Ilmeisesti pesi kolmatta vuotta peräkkäin Kiteellä.

*** Lyhytnokkahanhi (*Anser brachyrhynchus*) (16,3)**

25.4.-1.5. Vär Uusikylä 2 p (PH,HKo,AP ym.), 4.5. Toh Valkeasuo 1 p (PP).

Viime vuosina lajista on tullut lähes vuosittainen vieras. Vuosina 1988-92 nähtiin 7, 0, 1, 0 ja 1 yksilöä.

*** Ristisorsa (*Tadorna tadorna*) (4,-)**

1990 1.5. Vär Säpäri 1/ (HKi).

Edelleen suurharvinaisuus Pohjois-Karjalassa. Tähän asti ainoat havainnot maakunnasta ovat vuosilta 1986-90.

*** Harmaasorsa (*Anas strepera*) (32,9)**

2.5. Vär Säpäri 1/1 p (HKi,PZ), 4.5. Lip Ahonkylä 2/ p (JP,AP), 11.-12.5. Vär Säpäri 1/ p (HKi), 29.5. Toh Tohmajärvi Niemelä 1/1 (HKo,PP), 1.8. Vär Säpäri 1/1 (Jari ja Sirkku Kostet/HKi).

Runsain esiintyminen kautta aikojen. Kaikki havainnot tehtiin taas kerran maakunnan parhailla sorsapaikoilla. Elokuun havainto poikkeuksellinen: lähes kaikki aiemmat havainnot on tehty toukokuussa.

*** Kyhmyhaahka (*Somateria spectabilis*) (4,1)**

9.10. Rää Vuoniemi 1 kv SW (PH).

Harvinainen vieras Jäämereltä. Tähänastisista linnuista neljä (naaraspuikuista) on tavattu loppusyksyllä ja yksi (koiras) keväällä. Edelliset havainnot vuosilta 1991 ja 1989.

Allihaahka (*Polysticta stelleri*) (113,32)

2.5. Rää Vuoniemi 7/5 p (MH,TN) ja Joe Höylas 1/ p (JMa), 4.5. Kit Hyypii 2/2 p (MH,JR,AV), 22.5. Rää Kivisalmi 6/6 p (MH,VJ), 29.5. Lip kk * /1 (JMa, Jutta Heiskanen), 5.12. Joe Karsikko 1/ p (JP), 23.12. Joe Karsikko 1/ (HKo).

Jo toinen hyvä vuosi peräkkäin. Vuosina 1989-92 tavattiin 4, 13, 2 ja 21 yksilöä. Havaintojakautuma tyypillinen: muuttoparvia toukokuussa, yksittäisiä uroksia kesäkuussa.

*** Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) (199,41)**

17.3. Ilo Käenkoski 1 ad N (U-Pekka Kinnunen/HKo), 28.3. Vär kk 1 ad m (HKi), 4.4. Vär Uusikylä yht. 8 ad m (HKi,HKo,AP,AV,PZ), 5.4. Vär Uusikylä 4 ad + 1 n.4-5 kv NE (HKo), 12.4. Joe Rantakylä 1 ad kie, 13.4. Joe Rantakylä 1 ad N (MH,HPä,AV), 16.4. Vär Uusikylä 1 ad N (HKi), 17.4. Vär Uusikylä 1 subad N (MH,HKo,AP) ja Kes Mäntyniemi 1 subad NNE (MH,TN,JR), 18.4. Vär Uusikylä 1 2-3kv m/p (HKi), 19.4. Kit Puhos 1 subad NW (MH), 22.4. Vär Uusikylä 1 subad N (MH,AM,AV), 24.4. Kit Puhos 1 2-3kv N ja Vär Uusikylä 1 ad N + 1 juv/subad NE (MH,AM,TN,JR), 25.4. Vär Uusikylä 1 3-4kv NE (PH,HKo,AP), 28.4. Out Sysmäjärvi 1 n.3kv p (MH), 29.4. Vär Uusikylä 1 3(-4) kv NNE (ML,HKo,PL), 26.5. Toh Tohmajärvi Peijonniemenlahti 1 2-3kv W (PH), 15.9. Pyh Mulo 1 ad E (MH), 8.10. Kit Kyyrönniemi 1 juv/subad + 1 juv/subad SW (MH), 8.10. Kii Keskijärvi 2 ad SW (HPö/PH), Joe Rantakylä 1 ad SW (PH) ja Ilo Ikonvaara 1 ad SW (PP), 9.10. Rää Vuoniemi 1 ad W (PH,KL,JR), 10.10. Kit Kyyrönniemi 1 ad SW (MH,TN), 9.11. Rää Vuoniemi 1 4-5 kv SW (HKo,AP), 3.12. Lie Märjälähti 1 ad W (Tarmo Martiskainen).

Ylivoimaisesti runsain esiintyminen kautta aikojen. Ensimmäiset jo maaliskuussa. Huhtikuun alussa nähtiin väkevää vanhojen lintujen muuttoa maakunnan kaakkoisosassa, huippuna 4.4. Värtsilässä peräti viisi valkopyrstöistä vanhusta. Huhtikuun loppua kohti alkoivat esiäikeiset päästä niskan päälle. Kaikkiaan huhtikuun merikotkasaldo oli 21 merikotkaa!

Syksyn 11 merikotkasta kahdeksan suoritti ohilentoja 8.-10.10.

Vuoden 1994 alusta alkaen merikotkahavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

*** Haarahaukka (*Milvus migrans*) (60,3)**

24.4. Vär Uusikylä 1 N (MH,AM,TN,HPä,JR), 25.4. Vär Uusikylä 1 ad p/N (PH,HKo,AP ym.), 29.4. Vär Uusikylä 1 NE (HKo,ML,PL).

Kaikin puolin tyypillinen esiintyminen.

*** Maakotka (*Aquila chrysaetos*) (77,8)**

6.1. Kes Leveäkivi 1 juv/subad (KM), 16.4. Vär Uusikylä 1 ad NE (HKi), 17.4. Kes Mäntyniemi 1 subad NW + 1 2-4kv NNW (MH,TN,JR), 19.4. Kes Leveäkivi 1 2-4kv (TI,KM), 1.5. Vär Uusikylä 1 3-4kv kie (PH,HK,ML,PP,HPö,PZ), 5.6. Val Oriaho 1 n.4-5kv (VK), 2.12.- jouluk. loppu Lip Susiahon kaatopaikka 1 kv p (LK,SH,KR)(ks. valokuva).

Jo kolmas hyvä vuosi peräkkäin. Kesälahti on osoittautunut viime vuosien tarkkailun ansiosta maakunnan parhaaksi maakotkapaikaksi. Huhtikuun lopulla Karjalan kannasta luoteeseen muuttavista linnuista osa näyttää säännöllisesti ajautuvan Kesälahdelle, Pyhäjärven ja Puruveden väliselle petoreitille. Etelä-Karjalassa maakotka on selvästi runsaslukuisempi muuttaja.

Pohjois-Karjalassa pesii säännöllisesti 1-2 maakotkaparia.

Vuoden 1994 alusta alkaen maakotkahavainnot käsitellään vuodenaikaiskatsauksissa.

*** Aro-/kilju-/pikkukiljukotka (*Aquila nip/cia/pom*) (12,1)**

27.4. Vär Uusikylä 1 SW (HKo,MH,AV).

Sulkeissa olevat luvut sisältävät "clarina"(Acla/pom)-havainnot. Jostakin syystä lajilleen määritettyä clarinaa ei viime vuosina ole Pohjois-Karjalassa havaittu. Sen sijaan sp:tä on nähty tahtia lintu/vuosi.

Kotka-laji (*Haliaetus/Aquila*)

14.3. Out Sysmäjärvi 1 (Kalle Leivo), 18.4. Vär Sääperi 1 (HKi), 18.4. Kes Leveäkivi 1 (TI,KM), 27.7. Kit Piijärvi 1 p (Kalervo, Visa ja Pirjo Rinne), 5.11. Kon Jakokoski 1 (MP).

*** Muuttohaukka (*Falco peregrinus*) (66,5)**

18.4. Joe Rantakylä 1 ad W (PH, JR, Pentti Tanninen), 25.4. Vär Uusikylä 1 ad p/N (PH, HKo, AP, PZ), 28.4. Vär Uusikylä 1 ad NE (HKO, AP), 6.5. Vär Uusikylä 1 ad p/kie (MH, AP, JR, PZ), 8.5. Vär Sääperi 1 ad (HKi, MKa, JP, PZ).

Kahden huippuvuoden jälkeen (vuosina 1991-92 11 ja 11 yks.) normaali vuosi. Havaintojen ajankohta hyvin tyypillinen lukuun ottamatta 18.4. Joensuussa nähtyä lintua, joka lienee yksi kaikkien aikojen aikaisimmista linnuista.

Vuoden 1994 alusta alkaen muuttohaukka ja muutto-/tunturihaukkahavainnot (eli Iso Falco sp:t) käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

**** Tunturihaukka (*Falco rusticolus*) (2,1)**

28.4. Kes Mäntyniemi 1 ad N (PH).

Vasta kolmas havainto ARK:n aikakaudella! Edelliset v. 1989 (sekin huhtikuun lopulla) ja 1987 (syyskuussa). Näiden lisäksi ainoa varmistettu havainto on vuodelta 1914. Pynnösen ilmoittama havainto ("2 kpl saatu 1913 Nurmeksesta", Kapanen 1981) on varmistamatta.

Muutto-/tunturihaukka (*Falco peregrinustic.*)

15.4. Kit Niemenpuoli 1 SW (MH), 13.5. Kit Hovinlampi 1 kie (PH).

**** Punajalkahaukka (*Falco vespertinus*) (27,1)**

23.-25.5. Vär Patsola /1 +1kv p (HKi, MH, PZ).

Yksi/vuosi-tahti 1990-luvulla näyttää jatkuvan. Useimmat havainnot viime vuosina on tehty juuri loppukeväällä.

Viiriäinen (*Coturnix coturnix*) (22,4)

28.5.-4.7. Out Laikanlahti Ä1 (ML ym.), 4.-ain.9.6. Kit Järvenpää Ä1 (MH, TN, Pekka Ylhäinen ym.), 7.6. Toh Vepsä Ä1 (HKi, TE), 10.6. Kit Niemenpuoli Ä1 (MH).

Poikkeuksellisen hyvä vuosi. Myös havaintojen sijoittuminen alkukesällä on poikkeuksellista yleensä viiriäiset löydetään vasta heinäkuussa.

*** Heinäkurppa (*Gallinago media*) (87,4)**

29.8. Kit Kiteenlahti 1 p (MH, TN), 5.9. Vär Sääperi 1 p (HKO, AP, AV), 7.9. Pyh Mulo 2 p (PH, AJ, JR).

Huippuvuosien 1987-88 (35 ja 20 yks.) ja hyvän vuoden 1991 (11 yks.) rinnalla vaisu esiintyminen. Maakunnan varimmalla heinäkurppapaikalla Joensuun Linnunlahdella ei löytynyt nyt yhtään lintua.

Mustapyrstökuiri (*Limosa limosa*) (46,9)

28.4. Kit Hovinlampi 1 p/kie (PH) ja Lip Ahonkylä 2 p/m (ML), 1.5. Vär Uusikylä 1 kie (PH, HKo, ML, PP, HPö ym.) ja Lip Vainolampi 1 p (Harri Huikuri), 1.-3.5. Lip Ahonkylä 1 p (MH, VJ, MKe), 2.5. Joe Utra 1 NE (ML), 4.5. Rää Jouhtenuslampi 1 soidintava (MH, JR, AV), 15.5. Vär Sääperi 1 (HKi, PZ ym.).

Paras kuirivuosi kautta aikojen! Vapun tienoon simanhuuruiset retket palkittiin taas useassa paikassa kuirin nenäsointisella väkätöksellä.

**** Lampiviklo (*Tringa stagnatilis*) (43,1)**

8.-15.5. Vär Sääperi 1 p (MKa, JP, PZ, HKi).

Vasta kolmas havainto vuoden 1986 jälkeen. Edelliset kolme yksilöä ovat vuodelta 1990. 1980-luvun ykköspaikalla Outokummun Sysmäjärvellä kahlaajarannat ovat kasvaneet niin pahasti umpeen, ettei vuosien 1983-84 pesintöjen kannata odotella toistuvan.

Merikihu (*Stercorarius parasiticus*) (353,17)

14.5. Joe Linnunlahti 1 ad va N (PH), 26.5. Joe Linnunlahti 1 ad va N (MH), 28.5. Kon Jakokoski 1 ad va m (MP), 27.8. Rää Vuoniemi 2 ad va SW (MH), 1.9. Joe Yliopisto 1 ad va S (JMa), 18.9. Rää Vuoniemi yht. 5 ad va S-SW (PH, HKo, AP, HPö, AV), 24.9. Kit Kyyrönniemi 1 ad va SW (MH), 8.10. Kit Kyyrönniemi yht. 3 va SW (MH), 10.10. Kit Kyyrönniemi 1 va kie/N (MH, TN), 12.10. Juu Pielinen 1 (HL/HKO).

Laiha vuosi. Edellinen hyvä vuosi oli 1988 (44 yks.). Viime vuosien heikkous on osittain harhaa, sillä useimmat aktiivisimmat arktikastajarit viettävät nykyään säännöllisesti parhaat ajat maakunnan ulkopuolella.

Vuoden 1994 alusta alkaen merikihuhavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

Kihu-laji (*Stercorarius sp.*)

11.5. Joe Utra 1 va (JS), 21.9. Rää Vuoniemi 1 tu/juv kie/NW (MH, PZ), 25.9. Kit Kyyrönniemi 1 va p/m (MH, TN), 10.10. Kit Kyyrönniemi 1 va + 1 kie/m (MH, TN).

*** Merilokki (*Larus marinus*) (75,16)**

11.4. Eno Uimaharju 3 ad p (MH, VJ), 13.4. Joe Pielisjoki Rantakylä 1 ad + 1 ad m (MH, PH, HPä, JR), 14.4. Joe Pielisjoki Rantakylä 1 ad p (MH), 15.4. Joe Pielisjoki 1 subad p (MH), 16.4. Joe Hasanniemi 1 ad p (MH), 27.4. Out Sysmäjärvi 1 p (MH, PM, AV), 14.5. Joe Linnunlahti 1 ad kie (PH), 9.-21.6. Joe Repokallion kaatopaikka 1 3kv p (HKO, PP), 6.9. Vär Niirala 1 ad S (HKi), 9.10. Rää Vuoniemi 1 ad SW (PH, KL, JR), 11.10. Joe repokallion kaatopaikka 1 ad p (JP), 13.10. Joe Hasanniemi 1 ad p (PP), 13.10. Rää Vuoniemi 1 ad kie (MH).

Merilokki oli vielä 1970-luvulla Pohjois-Karjalassa suurharvinaisuus. Sen jälkeen on tapahtunut nopea runsastuminen, jonka huipentuma on toistaiseksi ollut vuoden 1992 22 yksilöä. Huhtikuun puolivälin piikki on tyypillinen, mutta syksyn esiintyminen on paras kautta aikojen.

*** Pikkukajava (*Rissa tridactyla*) (24,25)**

6.11. Rää Vuoniemi 8 1kv SE (HKO, AP, PZ) + 11 1kv p/kie (PH, AJ, JR) + 4 1kv S (PH, MH, AJ, TN, JR) ja Joe Ukonlahti 1 1kv S (PH, AJ, JR), 7.11. Rää Vuoniemi 1 1kv SW (HKO, Jouni Koskela, KL, PL, AP).

Maakunnan "rissahavainnot" tuplaantuivat kerta heitolla marraskuun 6.-7. päivän rajun rynnäköön ansiosta. Taas kerran Vuoniemen stajarien sitkeys palkittiin maltaisilla havainnoilla!

Komi (1994) kokosi marraskuun 1993 kajavarynnäköön numeroiksi ja kartoiksi. Kaikkiaan 6.-15.11. havaittiin Suomessa maksimissaan 257 rissaa, joista 94 % 6.-8.11.

Räyskä (*Hydroprogne caspia*)

21.8. Joe Karsikko 3 S (kyseessä oli emo(t?) poikasineen, sillä parvesta kuului koko ajan kerjuuääntä!) (JP).

Tyypillinen kesäkuukausien laji. Herää kysymys, mistä poikue oli tulossa. Perämereltäkö? Maakuntamme koillispuolellahan räyskiä ei pesi.

*** Lapintira (*Sterna paradisaea*) (154,8)**

1992 4.5. Kes Kereli 1 p (JS, TI).

1993 11.5. Joe Linnunlahti 1 p (PH), kesä Joe Ukonlahti 3 pesivää paria (MH, PH), 5.8. Rää Vuoniemi 1 ad m (MH).

Tyypillistä toukokuun lopun huippua ei havaittu (osaselitys, ks. merikihu). Jo toisena vuotena peräkkäin Ukonlahdelle ilmaantuneiden lintujen pesintä epäonnistui. Nouseva vesi hukutti pesät ja myöhemmin maansiirtokoneet tekivät selvää koko tiirasaarekkeesta.

Vuoden 1994 alusta alkaen lapintirahavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

Mustatira (*Chlidonias niger*) (80,1)

1.6. ja 10.6. Vär Sääperi 1 jp p (AJ, Paavo Rantanen ym.).

Heikoin esiintyminen sitten nollavuoden 1988. Havainnon ajankohta kuitenkin hyvin tyypillinen.

Marraskuun 6.-7. päivä pyyhkäisi "rissa-aalto" Pohjois-Karjalan ja koko Suomen yli. Parhaana päivä 6.11. muutti Vuoniemen ohitse yhteensä 23 nuorta pikkukajavaa. Tämä 2kv-lintu on kuvattu kesällä Norjassa. - *Mauri Leivo.*

** Pikkuruokki (*Alle alle*) (2,-)

1970 1.11. Kit Paasivesi 1 löydetty kuolleena verkosta (Raimo Asikainen/VM).

Tavattu vain kahdesti aiemmin Pohjois-Karjalassa: 1977 ja 1980 - molemmat marraskuussa. Tähän mennessä kaikki maakunnan pikkuruokit on löydetty hengettäminä. Milloinkahan ensimmäinen elävä huristelee Vuoniemen salmesta? Toivottavasti ei silloin, kun Vuoniemen vakioastarit pelaavat potsia tai juttelevat selkää järvelle päin huonon muuton turhauttamina.

Uuttukyyhky (*Columba oenas*) (? ,3)

23.4. Kes Mäntyniemi 2 p (MH,AP,AV), 26.4. Vär Uusikylä 1 p (HKi).

1990-luvun selvästi huonoin uuttukyyhkyvuosi. Vuosina 1990-92 tavattiin 6, 8 ja 10 yksilöä. Valtaosa havainnoista on tehty huhtikuussa. Huolimatta Lounais-Suomen kannan vahvistumisesta Pohjois-Karjalassa uuttukyyhky on yhä harvinaisuus. Vuosittaiset havainnot Värttilän seudulta merkinnevät yksittäisten parien säännöllistä pesintää.

Turturikyyhky (*Streptopelia turtur*) (62,4)

7.5. Kit Hovinlampi 1 N (PH), 15.5. Vär Säpäri Ä1 (HKi, Erkki Korhonen ym.), 22.5. Pol Nisäjärvi 1 p (PH), 23.5. Kon Pitkäranta Ä1 (PP).

Tyypillinen, joskin viime vuosia (1990-92 0-2 yks./vuosi) parempi esiintyminen. Pesintään viittaavia havaintoja ei taaskaan tehty, mutta pidän todennäköisenä, että maakunnan lounaisosissa pesii vuosittain jokunen pari lintuharrastajien tietämättömissä.

Turkinkyyhky (*Streptopelia decaocto*) (32,1)

1992 4.6. Kes keskusta 2 p (TIJS).

1993 11.4. (ollut jo aiemmin paikalla) Ilo Hattuvaara 1 p (MH,VJ ym.).

Siitä epätyypillinen etelänvieras, että sitä tavataan usein lumisena vuodenaikana, kuten nytkin. Tyypillisintä turkinpuluuakaa on ehkä kuitenkin touko-kesäkuu.

Harjalintu (*Upupa epops*) (28,2)

1974 30.4. Kon Jakokoski 1 p (MP).

1993 4.10. Joe Karsikko 1 laskeutui (MH), 25.10. Kon Aavaranta 1 (PM,RR).

Tavallinen vuosi lintuharrastajien havaintojen perusteella. Mutta, mikäli maallikkohavaintoja on uskominen, niin lokakuun puolivälissä 1993 tapahtui voimakas harjalintuyrnnistys maakuntamme pohjoisosiin. Valitettavasti lintuharrastajat eivät saaneet varmistettua näitä havaintoja.

Lintuharrastajien tekemien kahden havainnon lisäksi tehtiin Pohjois-Karjalassa lokakuussa 1993 useita maallikkohavaintoja harjalinnusta. Valitettavasti lintuharrastajat eivät saaneet varmistettua näitä havaintoja. Tämän harjalinnun määräitys varmistettiin valokuvalla Intiassa. - *Mauri Leivo.*

Harmaapäätikka (*Picus canus*) (? ,10)

1991 jouluk. Rää Marjokangas /1 (Strandenit/MH).

1992 lokak. Nur Verkkovaara 1/ (HL).

1993 23.1. Kon Selkie 1/ p (HKo), helmik. Pyh Ohvana 1 p (K.Nevalainen/MH), helmi-jouluk. Kon Jakokoski ymp. enimmillään 2 p (MP ym.), 3.4. Ilo Hattuvaara /1 (Jan Hemming), 18.9. Rää Vuoniemi 1 SE (PH,HKo,HPö), 19.9. Rää Vuoniemi 1 SE (PH,AJ), syyskuu Nur Verkkovaara 1/ (HL), 13.11. Vär Patsola /1 (HKi), 21.11. Lip Kaatamo 1/ p (VJ,MH).

Hyvä vuosi. Pitkästä aikaa tehtiin myös pesintään viittaava havinto: Jakokoskella nähtiin lintuja toukokuussa myös soidinpuuhissa.

Syksyn massiivisen tikavaelluksen yhteydessä nähtiin vaelluslennossa myös harmaapäitä. Loppusyksyllä ja talvella tehtiin paljon myös varmistamattomia maallikkohavaintoja eri puolilla maakuntaa.

Vuoden 1994 alusta alkaen harmaapäätikkahavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

* Valkoselkätikka (*Dendroscopus leucotos*) (46,9)

4.9. Lip Käsämä Karjalansaari /1 (VJ), 12.9. Rää Vuoniemi /1 NW (HKo,AP), 25.9. Kit Kyyrönniemi /1 kie (MH,TN), 26.9. Rää Vuoniemi 1/ NW (PH,JR,AV), 7.10. Kit Kyyrönniemi /1 NW/p (MH,TN), 9.10. Rää Vuoniemi 1 NW + /1 SE (PH,KL,PH), 10.10. Rää Pikku-Onkamo 1 NW (JP), 15.10. Rää Vuoniemi /1 NW (HKo,AP).

Ennätyksellinen syysvaellus, joka huomattiin koko maassa. Pohjois-Karjalan kaikki yhdeksän valkoselkää nähtiin vaelluspuuhissa. Valtakunnan syksyn summa liikkui epävirallisten tietojen mukaan vähintään 125 yksilön tuntumassa (Ahtiainen & Veistola 1993). Tässä julkaistujen havaintojen lisäksi Pohjois-Karjalassa muiden havaintojen ohessa ilmoitettiin yhdistyksen havaintovastaavalle lukuisia valkoselkähavaintoja, kuitenkin ilman asianmukasia ARK-ilmoitusta (Harri Kontkanen, suull.). Valkoselkäasiaa ja toistaiseksi julkaisemattomia havaintoja käsiteltäneen tarkemmin myöhemmin.

Kesän 1993 pesintä ei sujunut hyvin. Vain 1 varmistettu pesintä havaittiin ja 2 muuta asuttua reviiriä löydettiin (Juha Miettinen, suull.).

** Arokiuru (*Melanocorypha calandra*) (-,1)

8.12. Joe Repokallion kaatopaikka 1 p/m (HKo).

Maakunnalle uusi laji! Lintu ei kauaa paikalla viipynyt vaan jatkoi harhailuaan muille seuduille. Bongarien retki Repokallioon palkittiin tällä kertaa vain kaatopaikan rehevillä aromeilla.

* Kangaskiuru (*Lullula arborea*) (19,1)

3.4. Vär kk 1 p (HKi).

Edellisvuoden kolmen yksilön jälkeen takaisin maan pinnalle, yksi kangaskiuru/vuosi -tahtiin.

Tunturikiuru (*Eremophila alpestris*) (? ,13)

23.4. Joe Repokallion kaatopaikka 3 p (PH), 10.10. Rää Vuoniemi 1 S (PH,AP,AV ym.), 16.10 Kit Puhos 9 m/p (MH,TN,PZ).

Tunturikiurun esiintyminen vaihtelee vuodesta toiseen melkoisesti. Vuosina 1988-93 tunturikiuruja on havaittu (ilmoitettu!) seuraavasti: 33, 11, 1, 4, 22 ja 13. Pohjois-Karjalasta on kuitenkin tullut viime vuosina valtakunnan paras tunturikiurualue, sillä suurin osa Skandinavian tunturikiuruista näytetään muuttavan alueemme kautta kaakkoon.

* Mustaleppälintu (*Phoenicurus ochruros*) (7,1)

30.5. Kes Rasti 1 2kv/ p (KK,MH,VJ,PM).

Parin vuoden tauon jälkeen taas yksi "muleli". Tähän asti paras mulelivuosi oli v.1989, jolloin nähtiin kaksi yksilöä. Useimmat Pohjois-Karjalan muleleista on tavattu huhtikuussa, joka on myös etelärannikolla yleisin tapaamisaika, mutta havaintoja on myös kesältä ja syksyltä.

**** Viirusirkkalintu (*Locustella lanceolata*) (2,1)**

29.6. Pyh Kettämö 1 Ä (HKo,AP).

Kolmas havainto Pohjois-Karjalasta kautta aikojen. Edelliset olivat vuonna 1981 ja -85. Kettämön linnun lisäksi lauloi heinäkuussa toisaalla Pyhäselässä toinen viirusirkka, jota käytiin ihmettelemässä sankoin joukoin ympäri Suomea. Tästä linnusta ei valitettavasti ole vielä tullut lomaketta.

**** Ruokosirkkalintu (*Locustella luscinioides*) (-,2)**

18.5. Lip Mattisenlahti 1 Ä (PH ym.), 1.-30.6. Val Kalliojärvi 1 Ä (PH ym.).

Maakunnalle uusi laji! Ruokosirkkalintu on vakiintunut viimeisen kymmenen vuoden aikana säännölliseksi vierailijaksi maahamme (esim. Jännes & Nikander 1993) ja sitä on jo osattu odotella Pohjois-Karjalaankin. Havainnot on tehty linnustoselvitysten yhteydessä.

*** Kirjokerttu (*Sylvia nisoria*) (3,-)**

1987 11.6. Vär Säpäri 1/ Ä (HKi,TE, Uwe Norra ym.).

Jäjestyksessä maakunnan toinen havainto. Muut havainnot ovat vuosilta 1982 ja -90.

Lapinuunilintu (*Phylloscopus borealis*) (?,3)

1992 23.6. Lie Talvilahdensuo 1Ä + 1, taka-aajoa (VMS), 24.6. Val Sivakka 1 Ä (Kalle Ruokolainen), 1.7. Lie Losovaara 1 Ä (VMS).

1993 20.-26.6. Kon Kolvananuuro Ä1 (AJ,PH), kuitenkin samassa paikassa 25.6. Ä2 (ML), 27.-28.6. Kon Paihola Ä1 (MP, Hannu Piironen).

Kolme ilmoitettua havaintoa ei vastaa varmastikaan lähellekään todellisuutta. Vuoden 1994 alusta alkaen lapinuunilintuhavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa. Toivottavasti ilmoitusaktiivisuus kasvaa muutoksen myötä, jotta tämän mielenkiintoisen lajin vuosittaisesta esiintymisestä saataisiin parempi kuva kuin nyt.

Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*) (?,23)

1992 5.-11.6. Lie Koli yht. Ä5 (JJ), 9.6. Kon Kolvananuuro Ä2 + 1 varoitteleva (JJ), 30.6. Lie Tolkeenvaara 1Ä (VMS), 23.7. Lie Haapahaasianvaara 1/1 varoittelevia (VMS).

1993 22.5.-21.6. Kon Kolvananuuro Ä1 (PP,PH ym.), kuitenkin samassa paikassa 28.5. Ä2 (MH), 5.-24.6. Lie Koli yht. Ä8 (JJ), 10.6. Rää Siurlahti Ä1 (MH,TN), 16.6. Kon Pyytivaara Ä1 (MP), 23.6. Kon Kirkkokallio Ä1 (JJ), 26.6. Kon Riihakangas Ä1 (PM,RR), 29.6. Vär Perä-Musko 1Ä (MH,TN), 5.7. Toh Hukkala 1/1 + 4 pesäpoikasta reng. (JP), 12.7. Joe Höylas 1Ä (HKo), 21.7. Kon Jakokoski Ä1 (MP).

Yksi kaikkien aikojen parhaista "idulivuosista". Koli on noussut maakunnan ja ehkä koko valtakunnan parhaaksi idulipaikaksi, kiitos Juha Juutisen aktiivisen retkeilyn.

Vuoden 1994 alusta alkaen idänuunilintuhavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

Pikkusieppo (*Ficedula parva*) (68,6)

1992 9.6. Kon Kolvananuuro 1 ad/ Ä (JJ),

1993 14.5. Kon Aavaranta 1/ (PM,RR), 22.5.-10.6. Rää Samppanniemi 1 ad/ Ä (MH,VJ), 4.7. Juu Polvela 1/1 hätäileviä (ML), 17.7. Val Halmejärvi 1/1 hätäileviä (VK), myöhemmin samalla paikalla pari ruokki poikasiaan (Aura Koivisto, Risto Sauso).

Hyvä pikkusieppovuosi. Yksi varma ja yksi todennäköinen pesintä samana vuonna on ennätys. Lajin esiintymiseen vaikuttaa ratkaisevasti toukokuun loppupuolen säät, jotka olivat keväällä 1993 lämpimät ja etelätuuliset.

Vuoden 1994 alusta alkaen pikkusieppohavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

Nokkavarpuunen (*Coccothraustes coccothraustes*) (?,91)

(25.12.1992)-16.1.1993 Kon kk 1/ reng. (HH,JMi/HKo), 3.1. Eno Rahkeenniemi 1 p/kie (HKo), 8.1. Joe Niinivaara ä1 (JS), 24.1. Kit keskusta 2 p (HKo,AP), 6.2. Lip Viinijärvi 2 p (VJ), 28.2. Kii

Pohjois-Karjalassa nähtiin ennätyksellinen idänuunilintuvuosi 1993. Kobokohina voidaan mainita Kolin kahdeksan idulia ja Tohmajärven pesälöytö. - Mauri Leivo.

Melkein sata nokkavarpusta ilmoitettiin vuonna 1993 Pohjois-Karjalassa, mikä merkitsee kaikkien aikojen toiseksi parasta esiintymistä talven 1978/79 jälkeen. Tämä lintu rengastettiin Lägsjärin lintuasemalla Ahvenanmaalla. - Mauri Leivo.

Ylisenjärvi 3 p (Jouko Tiussa, Airi Myller/HKo), 13.3. Kon kk 2 p (HH/HKo), 14.3. Kit kk Rantatie 1Ä (MH), 3.4. Kit kk 2 p (HKo), 5.4. Vär Uusikylä 26 p (HKo,AP,AV,PZ), 17.4. Kit 15 p (MH,TN,JR), 8.10. Joe Rantakylä 6 W (PH), 25.10. Joe Niinivaara 1 (JP), 26.10. Vär Patsola 1 p/SE (HKi), 7.11. Vär Savikko 9+8+9 p/W-NW (HKi), 17.12. Lip Lammu 1/ (LK,SH,KR).

Erittäin hyvä nokkavarpusvuosi. Aikaisemmin vain talvella 1978/79 on tavattu enemmän nokkavarpusia kuin nyt. Vuosittaiset vaihtelut nokkavarpusten lukumäärässä ovat suuria: vuosina 1988-93 tavattiin maakunnassa 1, 50, 22, 5, 9 ja 91 nokkavarpusta. Vuoden 1994 alusta nokkavarpushavainnot käsitellään ja julkaistaan vuodenaikaiskatsauksissa.

*** Vuorihemppo (*Carduelis flavirostris*) (4,1)**

9.1. Lip Viinijärvi 1 p (HKo,AP,JR,AV).

Edellinen havainto v. 1989 on sekin tehty talvella Liperissä.

*** Pikkusirkku (*Emberiza pusilla*) (21,8)**

16.6.-27.7. Joe Höytiäisen kanava 1/1 + 6 pull. (ks. tiedonanto tässä numerossa) (HKo ym.).

Vaikka pikkusirkku on yhä melkoinen harvinaisuus Pohjois-Karjalassa, viime vuosina on alkanut ilahduttavasti näkyä myös kesäisiä pikkusirkkuja. Vuonna 1992 havaittiin maastopoikue Kesälähdellä ja vuosina 1990-91 laulavat koiraat Polvijärvellä ja Nurmeksessa.

Kirjallisuus

Ahtiainen A & Veistola T 1993: Lintusyksyn huipentumat. - Linnut 28 (6): 44-45.

Hottola P & Leivo M 1992: Harvinaisuudet 1991 Pohjois-Karjalassa. - Siipirikko 19 (4): 117-126.

Jännes H & Nikander P 1993: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1992 harvinaisuushavainnot. - Linnut 28 (6): 9-19.

Kapanen M 1981: Pohjois-Karjalassa tavatut lintulajit vuoden 1980 loppuun. - Siipirikko 8 (3): 71-90.

Komi P 1994: Syksyn 1993 kajavamuutosta. - Bongari 1/1994: 7-9.

Leivo M 1993: Harvinaisuudet 1992 Pohjois-Karjalassa. - Siipirikko 20 (4): 112-127.

Leivo M & Pursiainen J 1992: Harvinaisuudet 1988-90 Pohjois-Karjalassa - ARK:n come-back. - Siipirikko 19 (1): 3-26.

Hylätyt havainnot

Merimetso (*Phalacrocorax carbo*)
29.9. Juu 1

Kattohaikara (*Ciconia ciconia*)
24.4. Kes 3 p, 1.5. Kit 7 p, 15.5. Toh 3 p.

* **Kiljuhanhi** (*Anser erythropus*)
10.10. Joe 2 m.

* **Lyhytnokkahanhi** (*Anser brachyrhynchus*)
9.10. Joe 10 m.

* **Harmaasorsa** (*Anas strepera*)
11.5. Vär 1/ p

** **Amerikantelkkä** (*Bucephala islandica*)
1992 3.6. Kes 1 juv/.

* **Maakotka** (*Aquila chrysaetos*)
30.3. Ilo 1, 10.9. Juu 1 juv, 14.10. Juu 1 juv.

Kotka-laji (*Haliaeetus/Aquila*)
18.9. Lie 1, 25.10. Juu 1 m, 15.-26.11. Lie 1,
29.11. Juu 1.

** **Punajalkahaukka** (*Falco vespertinus*)
1993 9.5. Kes 1/, 11.6. 1/ Kit.

* **Merisirri** (*Calidris maritima*)
22.5. Joe 1.

* **Merilokki** (*Larus marinus*)
19.10.-6.1. Kit 1 p.

Turkinkyhky (*Streptopelia decaocto*)

* **Keltahemppo** (*Serinus serinus*)
7.9. Lip 1.

Nokkavarpuunen (*Coccothraustes coccothraustes*)
10.11. Toh 1, 12.11. Toh.

* **Pikkusirkku** (*Emberiza pusilla*)
16.9. Joe 1 p.

22.1. Joe 1, 20.-21.5. Kon 1 p.

Harjalintu (*Upupa epops*)
19.9. Kon 1 p, 10.10. Lie 1, 12.-14.10 Juu 1p,
13.10. Lie 1, 15.10. Lie 1.

Harmaapäätikka (*Picus canus*)
Tammik. Ilo 1 p, helmi-maalisk. vaihde Vär
2/1 yhtä aikaa ruokinnalla, 5.4. Out 1 p,
syysk. alku Juu 1, loka-marrask. Val yht.2,
loka-marrask. Lie yht. 6, loka-jouluk. Juu yht.
12, loka-jouluk. Vär yht. 3, marras-jouluk.
yht. 4, jouluk. Ilo /1.

* **Valkoselkätikka** (*Dendroscopus leucotos*)
Syksyiltä 1993 ilmoitettiin muiden havaintojen
yhteydessä aluevastaavalle lukuisia
valkoselkiä, joista ei kuitenkaan ollut täytetty
asianmukaista ARK-lomaketta. Ks. hyväksytyt
havainnot.

Tunturikiuru (*Eremophila alpestris*)
9.10. Joe 11.

** **Västaräkki** (*Motacilla alba yarrellii*)
1991 1.5. Joe 1 ad/.

* **Räkätti x punakylkirastas** (*Turdus pilaris
x iliacus*)
5.10. Joe 1 p.

** **Viirusirkkalintu** (*Locustella lanceolata*)
21.7. Vär Ä1.

Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*)
5.6. Ilo 1.

Useimmat Pohjois-Karjalan lapintirahavainnot koskevat toukokuussa läpimuuttavia lintuja. Vuonna 1993 kuitenkin peräti kolme lapintiraparia yritti pesintää Joensuussa. - Mauri Leivo.

TIEDONANTOJA

PIKKUSIRKKU PESIVÄNÄ JOENSUUSSA

Harri Kontkanen

Kävellessäni 16.6. 1993 Joensuun Höytiäisen kanavan lintutornille havahtuiin terävään 'tsik' ääneen. Pian sain äantelijän näkyviin, ja se osoittautui varoitelevaksi pikkusirkkukoiraaksi. Hetken kuluttua maasta lennähti naaras, joka varoitteli myös aktiivisesti. Lyhyen etsinnän jälkeen sirkkujen pesä löytyi pajupensaasta alta, vain metrin etäisyydeltä pitkospuista. Myöhempiin havaintoihin nähden pesä löytyi yllättävän helposti. Pesye oli tuolloin täysilukuinen, kuusimunainen. Biotooppi oli matalaa koivu-leppä-pajupensaikkaa. Pesä sijaitsi kapealla kannaksella Pyhäselän rannalla, ja molemmin puolin kannasta oli tiheää ruoikkoa.

Seuraavan kuukauden aikana havainnoin alueella lähes päivittäin. Molempien emojen havaitsin hautovan aktiivisesti, ja kerran näin emojen vaihtavan haudontavuoroa. Poikasten kuoriuduttua (n.24-25.6.) emot hautoivat edelleen aktiivisesti 2-3 vrk:n ajan toisen kantaessa ruokaa. Kerran (1.7.) pesältä yllätetty naaras esitti siipirikkoa. Naaras lensi lähelleni perhosmaisesti lepatellen ja yritti johdattaa minut kauemmaksi pesältä. Poikaset jättivät pesän 2.7.; aamulla kaikki poikaset olivat pesässä, mutta kaksi tuntia myöhemmin enää yksi.

Pikkusirkulla hautomis- ja pesäpoikasaika ovat poikkeuksellisen lyhyet. Hautomisaika on 11-12 vrk ja pesäpoikasaika 5.5-7.5 vrk. Poikasten on todettu lentäneen muutamia kymmeniä metrejä jo 11-13 vrk ikäisinä (von Haartman ym. 1967). Kanavan pesän poikaset jättivät 7-8 vrk:n ikäisinä. Pian pesän tyhjenemisen jälkeen emoja ja poikasia oli vaikea löytää maastosta, mutta 16.7. kontrolloitu naaras ja nuori, sekä 27.7. kontrolloitu koiras osoitti lintujen kuitenkin olevan alueella.

Koiraan ei havaittu laulavan kertaakaan, vaikka alueella retkeiltiin lähes päivittäin toukokuun lopulta lähtien. Ilmeisesti koiras ja naaras saapuivat alueelle samoihin aikoihin ja aloittivat pesinnän välittömästi, ja koska paikalla ei ollut kilpailevia koiraita, ei reviiirilauluun ollut tarvetta.

Tämä oli toinen varmistettu pikkusirkun pesintä Pohjois-Karjalasta. Ensimmäinen pesintä varmistettiin 1992 Kesälahdelta (Leivo 1993). Maamme eteläisin säännöllinen pesimisalue on Kuusamo (Hyytiä ym. 1983). Pikkusirkku saattaa pesiä säännöllisesti myös Pohjois-Karjalassa, kun otetaan huomioon lajin vaikea havaittavuus ja se, kuinka vähän retkeiltyjä alueita pohjoisten ja itäisten kuntien suoalueet ovat.

Kirjallisuus:

- von Haartman, L., Hildén, O., Linkola, P., Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1967: Pohjolan linnut värikuvin II. Otava, Helsinki.
- Hyytiä, K., Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toimittajat) 1983: Suomen lintuatlas. - SLY:n lintutieto Oy, Helsinki.
- Leivo, M. 1993: Harvinaisuudet 1992 Pohjois-Karjalassa. - Siipirikko 20(4): 112-127.

Ilmoituksia

- PKLTY:n kuukausikokoukset yliopiston biologian laitoksella keskiviikkoisin klo 18:
- 22.2. Harri Koskinen näyttää Juhani Koivun (Hämeen Sääksi-säätiö) sääksikuvia
Petri Hottola: Lintujen tunnistuskisa
- 29.3. Kevätvuosikokous
Petri Palviainen: Linnut Postimerkeissä
Kokouksen jälkeen pöllöretki sään salliessa
- 26.4. Petri Hottola: P-K:N ympäristökeskuksen linnustoseurannat ja lintutorniopas
- Syksyn Kokouspäivämäärät 27.9., 25.10. ja 29.11.

Auringonkukan siemeniä saatavana edullisesti; 135 mk/25 kg:n säkki, Veli Pusalta
puh. (973) 225 727. Ostamalla tuet yhdistyksen toimintaa.